

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет економіки та менеджменту
(назва факультету)

Кафедра економіки та фінансів
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

на тему: Оцінка вартості бізнесу та обґрунтування заходів щодо перспектив її зростання (на прикладі ТОВ «Техно-буд-Центр»)

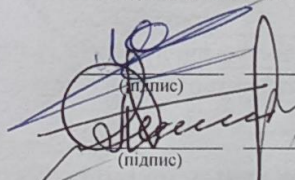
Виконав: студент 6 курсу, групи ППМ-61

спеціальності 076

«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр і назва спеціальності)

Керівник

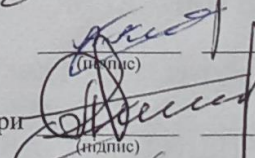
Мейник В.А.

(прізвище та ініціали)

Панухник О.В.

(прізвище та ініціали)

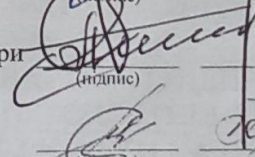
Нормоконтроль

Крупка А.Я.

(прізвище та ініціали)

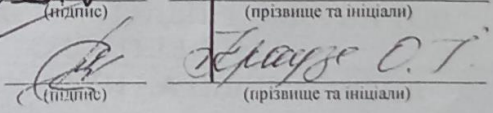
Завідувач кафедри

Панухник О.В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Кравчук О.Т.

(прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2023

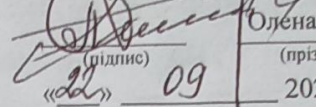
Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет Економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра Економіки та фінансів
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ЕФ

(підпис) Олена ПАНУХНИК
(прізвище та ініціали)
«21» 09 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня магістр
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Мейнику Віталію Андрійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оцінка вартості бізнесу та обґрунтування заходів щодо перспектив її зростання (на прикладі ТОВ «Техно-буд-Центр»)

Керівник роботи Панухник Олена Віталіївна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «21» вересня 2023 року № 4/7-918

2. Термін подання студентом завершеної роботи 18.12.2023 року

3. Вихідні дані до роботи фахові наукові публікації, статистична звітність, результати самостійних авторських досліджень, матеріали галузевих Інтернет-сайтів, статична звітність підприємства ТОВ «Техно-буд-Центр»

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»

РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР» У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Таблиця 1.1 – Детермінанти зростання вартості підприємства в розрізі основних

підходів до її визначення

Таблиця 1.2 – Класифікація цілей оцінки вартості підприємства

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта
Охорона праці	Радинський С.В., к.е.н., доцент
Безпека в надзвичайних ситуаціях	Стручок В.С., старший викладач кафедри ОХ
7. Дата видачі завдання	«20» листопада 2023 року

завдання
Підпис
[Signature]

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи
1	ВСТУП	20.11.2023-26.11.2023
2	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	20.11.2023-26.11.2023
3	1.1. Сутність концепції оцінки та детермінанти зростання вартості бізнесу в сучасних умовах господарювання	
4	1.2. Нормативно-правова база та основні методологічні підходи реалізації оцінки вартості підприємства	
5	1.3. Сучасний інструментарій оцінювання вартості підприємства	
6	РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»	27.11.2023-03.12.2023
7	2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства	
8	2.2. Чинники, котрі впливають на динаміку вартості підприємства	
9	2.3. Оцінка стану та динаміки вартості підприємства	
10	РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР» У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ	04.12.2023-10.12.2023
11	3.1. Удосконалення методичного інструментарію оцінки вартості підприємства	
12	3.2. Реалізація стратегічних заходів забезпечення підвищення вартості підприємства	
13	3.3. Економіко-математичне моделювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у перспективному періоді	
14	РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	
15	ВИСНОВКИ	11.12.2023-17.12.2023
16	Попередній захист КРМ	11.12.2023-17.12.2023
17	Робота ЕК. Захист КРМ	18.12.2023-24.12.2023
		25.12.2023-31.12.2023

Студент

Керівник роботи

[Signature]
(підпис)
[Signature]
(підпис)

Мейник В.А.
(прізвище та ініціали)

Панухник О.В.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1 Сутність концепції оцінки та детермінанти зростання вартості бізнесу в сучасних умовах господарювання.....	10
1.2 Нормативно-правова база та основні методологічні підходи реалізації оцінки вартості підприємства.....	16
1.3 Сучасний інструментарій оцінювання вартості підприємства	23
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР».....	31
2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства.....	31
2.2 Чинники, котрі впливають на динаміку вартості підприємства.....	37
2.3 Оцінка стану та динаміки вартості підприємства.....	44
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР» У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ.....	52
3.1 Удосконалення методичного інструментарію оцінки вартості підприємства.....	52
3.2 Реалізація стратегічних заходів забезпечення підвищення вартості підприємства.....	56
3.3 Економіко-математичне моделювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у перспективному періоді.....	66
Висновки до розділу 3.....	69

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР».....	71
4.1 Охорона праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр».....	71
4.2 Впровадження заходів захисту працівників підприємства під час надзвичайних ситуацій воєнного часу.....	74
Висновки до розділу 4.....	76
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	88

АНОТАЦІЯ

Мейник В.А. Оцінка вартості бізнесу та обґрунтування заходів щодо перспектив її зростання (на прикладі ТОВ «Техно-буд-Центр»)

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2023.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Техно-буд-Центр», яке є підприємством в сфері будівництва, надає будівельні послуги та має потенціал для розвитку та зростання.

Предметом дослідження є оцінка вартості бізнесу ТОВ «Техно-буд-Центр» та обґрунтування заходів щодо перспектив його зростання. Дослідження буде зосереджене на аналізі загальної вартості підприємства сфери послуг, ключових чинників, котрі впливають на його вартість, а також на розробці рекомендацій для стратегічного розвитку і покращення результативності бізнесу, що дасть можливість наростити фінансову міцність та забезпечити зростання вартості підприємства у стратегічному періоді.

Основною метою кваліфікаційної роботи є проведення комплексного дослідження з оцінки вартості бізнесу ТОВ «Техно-буд-Центр» та розробка обґрунтованих заходів для його перспективного зростання.

У даній кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методичні підходи оцінки вартості підприємства, визначено практичні аспекти оцінювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр», запропоновано механізми забезпечення зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічній перспективі.

Ключові слова: вартість підприємства, грошовий потік, ринкова ціна акцій, показник EVA, вартісно-орієнтоване управління, прогнозування вартості підприємства.

SUMMARY

Meinyk V.A. Assessment of business value and justification of measures regarding its growth prospects (on the example of Techno-Bud Center LLC)

Research for obtaining a Master's degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock market activity». - TNTU named after I. Pulyuya. – Ternopil, 2023.

The object of the research is Techno-Bud-Center LLC, which is an enterprise in the field of construction, provides construction services and has the potential for development and growth.

The subject of the study is the assessment of the business value of Techno-Bud-Center LLC and the justification of measures regarding its growth prospects. The research will be focused on the analysis of the total value of the enterprise in the service sector, the key factors that affect its value, as well as on the development of recommendations for strategic development and improvement of business performance, which will provide an opportunity to increase financial strength and ensure the growth of the value of the enterprise in the strategic period.

The main goal of the qualification work is to conduct a comprehensive study on the assessment of the business value of Techno-Bud Center LLC and to develop reasonable measures for its future growth.

In this qualification paper, the theoretical and methodological approaches to estimating the value of the enterprise were investigated, the practical aspects of estimating the value of the enterprise of Techno-Bud-Center LLC were determined, and the mechanisms for ensuring the growth of the enterprise value of Techno-Bud-Center LLC in a strategic perspective were proposed.

Keywords: enterprise value, cash flow, market share price, EVA indicator, value-oriented management, enterprise value forecasting.

ВСТУП

Актуальність теми. Управління вартістю та фінансово-економічні відносини підприємства, котрі виникають під час його реалізації виступають інноваційним напрямком реалізації фінансового менеджменту. Концепція управління вартістю, яка є синтезом різних бізнес-підходів, виявляє своє відображення в різних сферах діяльності підприємства. Зокрема, фінансове управління, засноване на принципах управління вартістю, спрямоване на формування акціонерної вартості та пояснює важливість дисконтування грошових потоків; стратегічне ж планування, в свою чергу, ґрунтується на створенні вартості як результаті інвестування у відповідний сегмент ринку та формування конкурентного потенціалу; бухгалтерський облік стандартизується відповідно до концепції, створюючи інформаційно-аналітичну базу для оцінки бізнесу. Разом із зазначеним, організаційна поведінка визнає створення цінності і винагородження всім зацікавленим сторонам як провідну ідею бізнесу.

Для досягнення даних цілей вартісноорієнтоване управління визначає систему оцінювання та розподілу вартості між ключовими реалізаторами бізнес-процесів. В українській практиці функціонування та розвитку підприємства впровадження вартісної концепції відбувається досить повільно, що в умовах швидкого інтегрування української економіки у світову економічну систему та забезпечення зростання відкритості ринків призводить до втрати частини або повного господарського потенціалу та зростання невизначеності його подальшого розвитку.

Нестабільність фінансової сфери та економічних відносин, що виступає ключовою умовою виникнення та подальшого розвитку економічної кризи обумовлює необхідність якісного удосконалення процесу реалізації вартісноорієнтованого управління фінансами українських підприємства та визначило актуальність проведення даного дослідження.

В сучасному бізнес-середовищі оцінка вартості підприємства та обґрунтування заходів щодо його перспективного зростання мають велике

значення для багатьох зацікавлених сторін, таких як власники, інвестори, фінансові установи, аналітики та менеджери.

Оцінка вартості бізнесу допомагає визначити його потенціал для майбутнього зростання, залучення інвестицій та прийняття стратегічних рішень. У контексті ТОВ «Техно-буд-Центр» актуальність даної теми виправдана потребою у ретельному аналізі його стану, потенціалу та можливостей для зростання в умовах мінливого ринку будівельних послуг.

Основною метою кваліфікаційної роботи є проведення комплексного дослідження з оцінки вартості бізнесу ТОВ «Техно-буд-Центр» та розробка обґрунтованих заходів для його перспективного зростання. Завдання даного дослідження включають:

- дослідження сутності концепції оцінки та детермінантів зростання вартості бізнесу в сучасних умовах господарювання;
- розгляд нормативно-правової бази та основних методологічних підходів реалізації оцінки вартості підприємства;
- узагальнення сучасного інструментарію оцінювання вартості підприємства;
- загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»;
- аналізування чинників, котрі впливають на динаміку вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»;
- оцінка стану та динаміки вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»;
- реалізація пропозиції удосконалення методики оцінки вартості підприємства;
- пропонування реалізація стратегічних заходів забезпечення підвищення вартості підприємства;
- економіко-математичне моделювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у перспективному періоді.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Техно-буд-Центр», яке є підприємством в сфері будівництва, надає будівельні послуги та має потенціал для розвитку та

зростання.

Предметом дослідження є оцінка вартості бізнесу ТОВ «Техно-буд-Центр» та обґрунтування заходів щодо перспектив його зростання. Дослідження буде зосереджене на аналізі загальної вартості підприємства сфери послуг, ключових чинників, котрі впливають на його вартість, а також на розробці рекомендацій для стратегічного розвитку і покращення результативності бізнесу, що дасть можливість наростити фінансову міцність та забезпечити зростання вартості підприємства у стратегічному періоді.

Інформаційна база дослідження. Для здійснення дослідження буде використано різноманітні джерела інформації, зокрема: фінансові звіти та звіти про прибутки і збитки підприємства ТОВ «Техно-буд-Центр» за певний період, статистичні дані та звіти будівельної галузі, інформація про ринок будівельних послуг та конкурентну ситуацію, літературні джерела та наукові статті з питань оцінки вартості бізнесу та стратегічного управління, експертні оцінки та інтерв'ю з керівництвом ТОВ «Техно-буд-Центр» та іншими експертами галузі.

Для написання кваліфікаційної роботи використано наступні **методи дослідження**: для розкриття розділу теоретико-методичні підходи оцінки вартості підприємства використано методи аналізу та синтезу, зіставлення та узагальнення, порівняння та виокремлення; для визначення практичних аспектів оцінювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» використано методи математичні та статистичні, SWOT- та PEST-аналізу; для забезпечення зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічній перспективі використано методи планування та прогнозування, моделювання ситуацій розвитку, економіко-математичні методи.

Практичне значення результатів проведеного у кваліфікаційній роботі дослідження полягає в тому, що основні висновки та рекомендації запропоновані у даній науковій роботі можна використати для підвищення ефективності оцінки вартості підприємства та розробки і використання, в практиці діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-Центр», детермінантів покращення фінансово-господарської діяльності та підвищення вартості підприємства.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи: 1) розроблено методичний інструментарій оцінювання вартості підприємства із використанням результатів оцінки ключових показників фінансового стану та фінансово-господарської діяльності підприємства; 2) запропоновано детермінанти збільшення вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-Центр» у стратегічній перспективі із акцентуванням уваги на раціоналізацію використання активів та побудови оптимальної структури капіталу, зниження витрат господарської діяльності та розміру поточних зобов'язань, раціонального використання активів та побудови оптимальної структури капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»; 3) представлено інструментарій економіко-математичного моделювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у перспективному періоді. Зазначені напрями дають можливість суттєво збільшити вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-Центр» та забезпечити фінансові результати підприємства у стратегічній перспективі.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були опубліковані та доведені до відома на двох наукових конференціях, котрі проводила кафедра економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя. Зокрема, на ІХ та Х Міжнародних науково-практичних конференціях де подано сутність та сучасний інструментарій оцінки вартості підприємства.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів основної частини роботи, висновків, списку використаних джерел (65 джерел), 4 додатки. Робота викладена на 76 сторінках машинописного тексту, в тому числі у роботі представлено 11 таблиць та 23 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність концепції оцінки та детермінанти зростання вартості бізнесу в сучасних умовах господарювання

Сучасні умови господарювання, які характеризуються зростанням конкуренції і швидким розвитком фінансових та фондових ринків, призвели до виникнення концепції менеджменту, відомої як «Value-Based Management» (управління за вартістю) у США на початку 90-х років XX століття [64, с.58]. Основною метою VBM є створення системи управління, яка спрямована на максимізацію вартості підприємства, підтримку його інвестиційної привабливості, розвиток бізнесу, оновлення матеріально-технічної бази, залучення кваліфікованих працівників та впровадження інновацій.

У науковому висловленні такий підхід до управління отримав назву вартісно-орієнтованого або управління за вартістю підприємства. Реалізація цієї концепції передбачає визнання вартісно-орієнтованої стратегії розвитку як базової, яка визначає умови розроблення інших функціональних стратегій, таких як інвестиційна, інноваційна, маркетингова та інші.

У літературі з економіки існують різні підходи до трактування поняття «вартість підприємства». Розглянемо кожен із цих підходів.

Ціннісно-ціновий підхід. Згідно з цим підходом, основою вартості є «грошове вираження», яке формується на основі ефективності господарюючого суб'єкта, а також цінності для його власників.

Стратегічний підхід. За цим підходом вартість підприємства виражається у майбутніх грошових потоках. Найбільш повним визначенням є те, яке розглядає вартість підприємства як виявлення ділової активності компанії та приросту потоків економічних вигід, достатніх для задоволення очікувань власників капіталу, з урахуванням ризиків.

Майновий підхід. Цей підхід трактує вартість підприємства як «вартість усього наявного майна» на підприємстві. Існують два напрями в цьому підході.

Перший, представлений вченими, такими як Г. Козаченко, Г. Янчук та І. Яремко, ідентифікує вартість підприємства з майновою основою, ігноруючи вплив нематеріальних активів.

Другий напрямок, за яким стоять В. Захарченко і В. Шипов, враховує вартість і нематеріальних активів.

Системний підхід до розуміння вартості підприємства розглядає його як відкриту систему, що піддавалася впливу різних чинників, які визначають утворення вартості підприємства.

Комплексний підхід, який є найбільш універсальним, враховує синтез різних підходів, зокрема ціннісно-цінового та стратегічного. Одне з трактувань поняття «вартість підприємства» включає в себе:

- ціннісно-ціновий та стратегічний підхід: Величина вартості підприємства визначається як грошове вираження перевищення корисного результату його діяльності для зацікавлених сторін над витратами капіталу з урахуванням внутрішніх і зовнішніх драйверів;

- ціннісно-ціновий, майновий та стратегічний підхід: Загальна вартість активів підприємства та вартість майбутніх грошових потоків, які генеруються активами, виражена в ціні, за якою можна купити чи продати підприємство;

- системний підхід: Вартість підприємства оцінюється як грошова оцінка системи, спрямованої на збереження та розвиток, що взаємодіє з зовнішнім середовищем і має на меті зростання цінності його капіталу [11, с. 295].

На основі проведеного аналізу трактувань розглядуваної економічної категорії, ми визначаємо вартість підприємства як грошове вираження справедливої цінності даного підприємства. Ця цінність формується на основі оцінки матеріальних та нематеріальних активів підприємства, а також

прогнозованих грошових потоків, що генеруються суб'єктом господарювання, під впливом факторів його ділового середовища.

Після проведення ретроспективного аналізу обраної економічної категорії та формулювання власного визначення, ми визначаємо основні детермінанти росту поняття «вартість підприємства» з урахуванням основних підходів до трактування цієї категорії (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Детермінанти зростання вартості підприємства в розрізі основних підходів до її визначення

Підхід	Вектори впливу чинників	Чинники
Ціннісно-ціновий	Ефективність роботи підприємства; цінність для його власників	рівень ліквідності підприємства; ступінь участі підприємства в діяльності материнських компаній (за умов холдингу); цінова політика підприємства; фінансовий стан; рівень рентабельності інвестицій
Стратегічний	Майбутні грошові потоки	макроекономічні тренди; передбачення економічних криз в майбутньому; прогноз попиту та пропозиції на ринках; діяльність авторитетних компаній, що спеціалізуються на економічних прогнозах; прогноз зміни природних умов; рівень загострення політичної ситуації на міжнародній арені; ситуація в країні
Майновий	Матеріальні та нематеріальні активи	стан ринку нерухомості в країні; приналежність підприємства до великих корпорацій; стан основних засобів підприємства; сила бренду компанії; наявність ділової репутації; рівень інвестицій в основний та оборотний капітал; якість внутрішньогосподарського управління; структура капіталу
Системний	Ділове середовище підприємства	кон'юнктура ринку; розвиток НТП; участь на фондовому ринку; діяльність конкурентів; відносини зі споживачами; відносини із постачальниками; відносини з посередниками тощо

Джерело: складено автором на основі [54, с.165]

На основі проведених досліджень можна зробити висновок про існування різноманітних факторів, які впливають на зростання вартості компанії, враховуючи багато підходів до трактування цієї суті. В контексті ціннісно-цінового підходу фактори, що сприяють росту вартості, орієнтовані на ефективність діяльності підприємства та його цінність для власників.

Основні фактори, що сприяють зростанню вартості, включають підвищення ліквідності, участь у діяльності материнських компаній, використання конкурентної цінової стратегії, поліпшення фінансового стану, підвищення рентабельності інвестицій і т.д. [55, с.96].

У контексті стратегічного підходу головний акцент зроблений на майбутніх грошових потоках компанії, і фактори повинні сприяти поліпшенню цих показників.

Відповідно, фактори, які сприяють зростанню вартості компанії, мають включати сприятливі макроекономічні та кліматичні тенденції, ефективну антикризову політику, проведення стратегічного планування та прогнозування, або залучення для цього експертних компаній з високим авторитетом, а також сприятливу ситуацію в країні та на політичній арені.

В майновому підході головний впливовий вектор направлений на матеріальні та нематеріальні активи компанії. Фактори, які сприяють зростанню вартості, включають оживлення на ринку нерухомості країни, входження підприємства до великих корпорацій, покращення стану основних та оборотних засобів, посилення бренду підприємства, поліпшення ділової репутації, зростання інвестицій в основний та оборотний капітал, покращення структури капіталу.

У системному підході вектор детермінантів для впливу на ріст вартості компанії повинен включати такі фактори, як сприятливі ринкові умови, відповідність політики розвитку техніки та технологій підприємства, ефективність взаємин зі споживачами, постачальниками, конкурентами тощо.

Часто вартість підприємства згадують у зв'язку з оцінкою на ринку купівлі-продажу. Згідно з Національним стандартом № 1 «Загальні засади

оцінки майна і майнових прав», вартість є еквівалентом цінності об'єкта оцінки, вираженої у ймовірній грошовій сумі, тобто у найбільшій сумі грошей, яку продавець може отримати і яку покупець може погодитися сплатити [38].

Згідно з цим стандартом, об'єктом оцінки є майно і майнові права, які класифікуються за різними ознаками, такими як об'єкти оцінки у матеріальній і нематеріальній формі, а також у формі цілісних майнових комплексів. Проте дослідження показують, що визначення даної дефініції залежить від різних груп та цілей користувачів оцінювання. Переглянемо перелік суб'єктів оцінки та їх інформаційних потреб, який узагальнено, доповнено та наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація цілей оцінки вартості підприємства

Суб'єкт оцінки	Цілі оцінки
Підприємство як юридична особа	Розроблення стратегії розвитку підприємства; забезпечення фінансової безпеки; оцінювання ефективності управління; випуск акцій
Власник як юридична особа	Вибір варіанту розпорядження власністю (купівля-продаж, реорганізація); складання консолідованої звітності (при об'єднанні) і розділових балансів при реструктуризації; встановлення розміру виручки при впорядкованій ліквідації; обґрунтування ціни купівлі-продажу підприємства; переоцінка активів
Кредитна установа	Перевірка фінансової кредитоздатності позичальника; визначення розміру позики, виданої під заставу
Страхова компанія	Встановлення розміру страхового внеску; визначення суми страхових виплат
Орендар	Передача підприємства в оренду (оцінка вартості важлива для визначення орендної плати й можливого викупу майна за умов фінансової оренди)
Фондова біржа	Розрахунок кон'юнктурних характеристик; перевірка обґрунтованості котирувань цінних паперів
Інвестор	Визначення доцільності інвестиційних вкладень; визначення допустимої ціни купівлі підприємства; як внесок у реалізацію спільних інвестиційних проектів
Державні органи	Підготовка підприємства до приватизації; визначення бази оподаткування; визначення виручки від примусової ліквідації через банкрутство; оцінка для судових цілей

Джерело: складено автором на основі [54, с.166]

Результати досліджень у цій галузі свідчать, що поняття «вартість» має різні відтінки і конкретизується в залежності від контексту. Наприклад, у

випадках відчуження майна і передачі прав власності використовується ринкова вартість. Податкова вартість слугує підставою для оплати податків на майно, таке як земля або автомобілі. Для відображення майна у балансі користуються балансовою (первісною), переоціненою і залишковою вартістю [37, с.45].

Також розрізняють вартість підприємства як майнового комплексу, вартість підприємства у дії (бізнесу) та ліквідаційну вартість. Залежно від ситуації розраховують інвестиційну, споживчу, страхову та утилізаційну вартість.

Різні типи вартостей, які використовуються при оцінюванні підприємства, відповідають національним стандартам з оцінки майна та бізнесу, а також стандартам оцінки бізнесу (Business Valuation Standards (BVS)), розробленим Комітетом з оцінювання бізнесу Американської організації оцінювачів (American Society of Appraisers (ASA)) [30, с.105].

Цілком зрозуміло, що інтереси суб'єктів оцінювання можуть бути різноспрямованими. Наприклад, власники підприємства, які продають його, можуть прагнути до збільшення його вартості, тоді як покупці, навпаки, можуть бажати її зменшення. Різні цілі оцінки передбачають пошук різноманітних видів вартості.

Таким чином, приймаючи рішення щодо визначення вартості, важливо чітко визначити мету оцінки, вид вартості, а також використовувані підходи і методи оцінювання.

У рамках вартісно-орієнтованого управління вартість підприємства пов'язують з різними аспектами, такими як «ринкова вартість підприємства», ринкова вартість акцій», «ліквідаційна вартість підприємства», «вартість акціонерного капіталу», «ринкова вартість власного капіталу». В сучасних умовах розвинутої ринкової економіки оцінювання вартості підприємства є важливим та визначальним елементом. Динаміка управлінських рішень, прояви інноваційної активності, зростання доходів і прибутку підприємства прямо впливають на його вартість і визначають можливості подальшого

розвитку.

1.2. Нормативно-правова база та основні методологічні підходи реалізації оцінки вартості підприємства

На сучасний момент сформовано нормативно-правову базу, яка встановлює норми для оцінювання повної вартості підприємств. Основним юридичним документом, котрий забезпечує регулювання процесу оцінювання вартості майна (активів) підприємства в Україні виступає Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність».

Даний законодавчий акт визначає нормативно-правові засади здійснення оцінки майнових прав, майна та професійного оцінювання вартості підприємств в Україні. Він також регулює державне та громадське врегулювання цього процесу та забезпечує формування системи незалежної оцінки активів підприємства для захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів у питаннях оцінки.

Зазначений законодавчий акт конкретизує поняття професійної оціночної діяльності і регулює форми її здійснення, об'єкти оцінювання та суб'єктів оціночної діяльності, визначаючи їхні права та обов'язки. Також у ньому визначається випадки, коли виникає необхідність проведення оцінки майна.

Закон про оцінку майна встановлює конкретні обмеження щодо проведення оцінки, зокрема, згідно зі статтею 8, визначено випадки, коли оцінювач не може здійснювати оцінку майна. Зокрема, заборонено проведення оцінки майна оцінювачем в таких випадках [48]:

- якщо між оцінювачем та фізичною особою - замовником чи керівниками юридичної особи, яка є замовником оцінки, існують родинні зв'язки;
- якщо майно, що оцінюється, належить самому оцінювачеві або іншим оцінювачам, які працюють разом із ним.

Оцінка майна регулюється методичними документами, які включають у себе національні стандарти та інші нормативно-правові акти. Дані документи

погоджуються у Фонді державного майна України і Кабінеті Міністрів України.

Вони враховують принципи оцінки, визначення понять, методологічні підходи та напрями проведення оцінки різних видів майна залежно від її мети.

Положення (національні стандарти) з оцінки майна включають визначення основних понять, принципів оцінки, методичних підходів і деталей процедур оцінки для конкретних видів майна. Також ці документи визначають вимоги до вмісту звіту про оцінку майна та порядок його рецензування. Розробка таких нормативно-правових актів відбувається з використанням міжнародних стандартів оцінювання в контексті забезпечення відповідності високим міжнародним стандартам.

Суб'єкти оціночної діяльності повинні обов'язково дотримуватися положень (національних стандартів) оцінки майна під час здійснення оцінювання майна усіх форм власності та у будь-яких ситуаціях, коли таке оцінювання проводиться.

На сьогодні в Україні існують чотири Національні стандарти оцінки майна (НСО), які регулюють проведення оцінки майна в різних сферах:

1. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав». Цей стандарт найбільш важливий для суб'єктів здійснення оцінки, а також осіб, котрі рецензують звіти про оцінку активів [38].

2. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна». Зазначений стандарт є обов'язковим для реалізації оцінювангтя нерухомого майна [39].

3. Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів». Цей стандарт використовують для здійснення оцінювання цілісних майнових комплексів [40].

4. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності». Зазначений стандарт використовується в контексті реалізації оцінювання майнових прав інтелектуальної власності [41].

Стандарт може також застосовуватися для визначення обсягу збитків, котрі були завдані у зв'язку із неправомірним (неефективним) використанням на підприємствах різних форм власності об'єктів інтелектуальної власності.

Основою для створення Національних стандартів оцінки в Україні послужили Міжнародні стандарти оцінки (МСО) з метою [32, с.36]:

1) підтримки міжнародних транзакцій і розвитку світових ринків капіталу, сприяючи прозорості фінансових звітів та достовірності оцінок, які використовуються для забезпечення запозичень та іпотеки, у переході права власності під час вирішення судових справ або для оподаткування;

2) служби професійним орієнтиром для оцінювачів у всьому світі, забезпечуючи відповідність міжнародним ринкам капіталу вимогам ділового співтовариства в аспекті формування міжнародної фінансової звітності та вимогам до достовірності оцінювання майна (активів);

3) впровадження стандартів оцінювання та фінансової звітності для застосування у практиці діяльності підприємства як в промислово розвинутих країнах, так і в країнах, які розвиваються.

Таким чином, законодавча (нормативно-правова) база формує міцний фундамент для забезпечення оцінювання вартості (майна, активів) підприємства в різноманітних методичних та методологічних підходах, надаючи значні можливості для проведення ґрунтовного аналізу, визначення об'єкта, суб'єкта та методів здійснення оцінювання вартості підприємства.

В даному контексті важливо відзначити, що термін «методологія» в тлумачних словниках визначається як система основних методів, методичних підходів, принципів, і засобів їх застосування на підприємстві (організації, установі) та структуруванні науково-практичної діяльності пересічної людини [1].

Щодо методичних підходів та методології визначеної наукової та практичної діяльності людини, такої як оцінка вартості підприємства, було відображено у науковій літературі шість ключових елементів, які взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного (див. рис. 1.1).

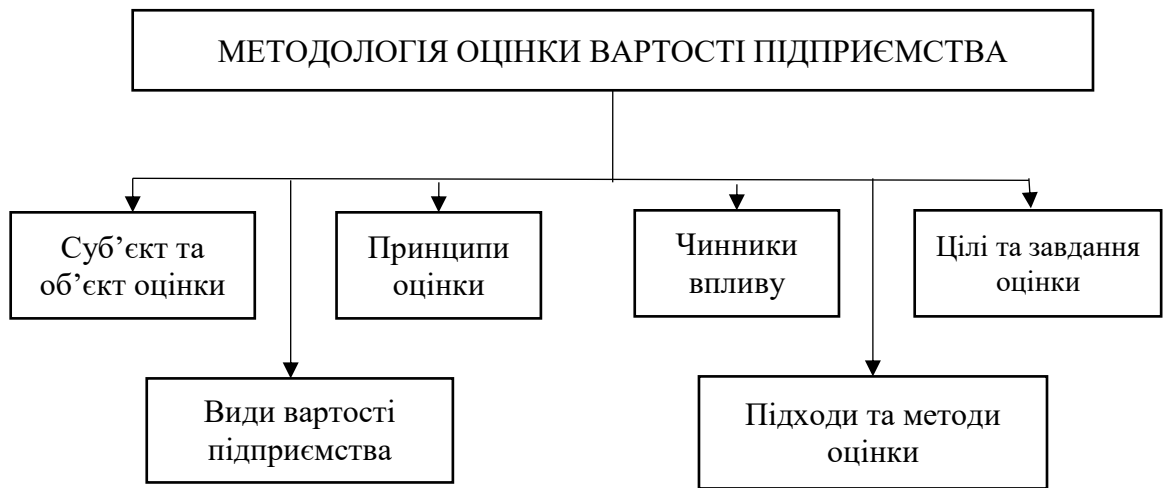

Рисунок 1.1. Методологія оцінювання вартості підприємства

Джерело: складено автором на основі [57, с.61]

Отже, серед об'єктів, що оцінюються в матеріальній формі, можна визначити наступні категорії:

–нерухоме майно (нерухомість): включає в себе земельні ділянки, які можуть бути без поліпшень або з поліпшеннями, нерозривно пов'язаними з ними, будівлі, споруди та їхні частини, а також інше майно, що відповідно до законодавства вважається нерухомим.

–рухоме майно: охоплює матеріальні об'єкти, які можуть бути переміщені без шкоди для них. Сюди входить рухоме майно в матеріальній формі, яке не є нерухомістю.

Об'єкти, які оцінюються у формі цілісного майнового комплексу, представляють собою сукупність, що дозволяє реалізувати визначену господарську діяльність підприємства. Сюди входять підприємства, а також їх структурні підрозділи (виробництва, дільниці, цехи і т. д.), які можуть бути визначені як самостійні об'єкти із можливістю складання відповідного та повноцінного балансу, а також реєстрації як самостійні суб'єкти господарювання.

Об'єкти оцінювання у нематеріальній формі включають такі, котрі існують у нематеріальній формі, при цьому дозволяють одержувати визначену економічну вигоду. Сюди входять фінансові інтереси суб'єктів

господарювання (акції, векселі, частки, інші цінні папери та їхні похідні, кредиторська та дебіторська заборгованість і т. д.), різноманітні майнові права.

Отже, під об'єктом необхідно розуміти те на що орієнтована певна господарська діяльність, у даному випадку – діяльність пов'язана із оцінкою майна. Класифікація об'єктів оцінки може відрізнятися в різних джерелах, проте національні стандарти визначають їх так, як представлено на рисунку 1.2.

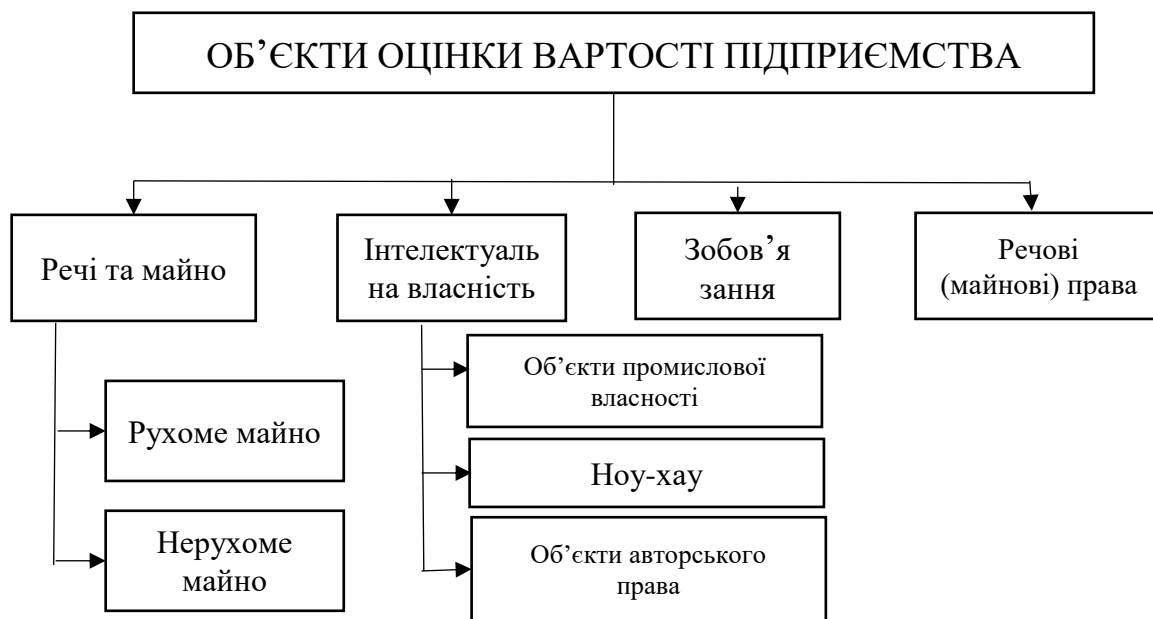

Рисунок 1.2. Об'єкти оцінювання вартості підприємства

Джерело: складено автором на основі [44]

Суб'єкти оцінювання вартості підприємства необхідно класифікувати на прямі та непрямі учасники реалізації процесу оцінювання вартості.

До прямих суб'єктів оцінки можна включити професійних оцінювачів - фізичних осіб, котрі зареєстровано як суб'єкти підприємництва.

Також до даної категорії суб'єктів оцінювання можна віднести і юридичні особи різноманітних організаційно-правових форм власності, котрі реалізують господарську діяльність, і в яких працює хоча б один оцінювач. Зазначені суб'єкти повинні мати сертифікат для здійснення оціночної діяльності, який видається відповідно до чинного законодавства, що визначено у нормах Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність» [31].

Непрямі суб'єктів оціночної діяльності це ті, які впливають на процес оцінювання вартості майна підприємства опосередковано і не є його безпосередніми учасниками. До таких суб'єктів необхідно віднести різноманітні саморегулюючі організації, які контролюють та забезпечують регуляцію оціночної діяльності через прийняття різноманітних нормативно-правових актів. З іншої сторони споживачі оціночних послуг, не виступають прямими учасниками досліджуваного процесу оцінювання, проте не визначають основний напрямок та сенс реалізації такої оцінки, а лише підпорядковуються загальним вимогам законодавства.

Теоретичною основою реалізації процесу оцінювання активів підприємства та його загальної вартості виступають основні принципи оцінки. У відповідності до національних стандартів оцінювання, принципи оцінювання характеризують основні правила реалізації оцінки активів, враховуючи різноманітні чинники, зокрема соціально-економічні та закономірності формування активів (майна) підприємства [31]. Нижче представлено узагальнюючу систематизацію основних принципів, котрі впливають та визначають особливості реалізації оцінки майна підприємства та його вартості (рис. 1.3).

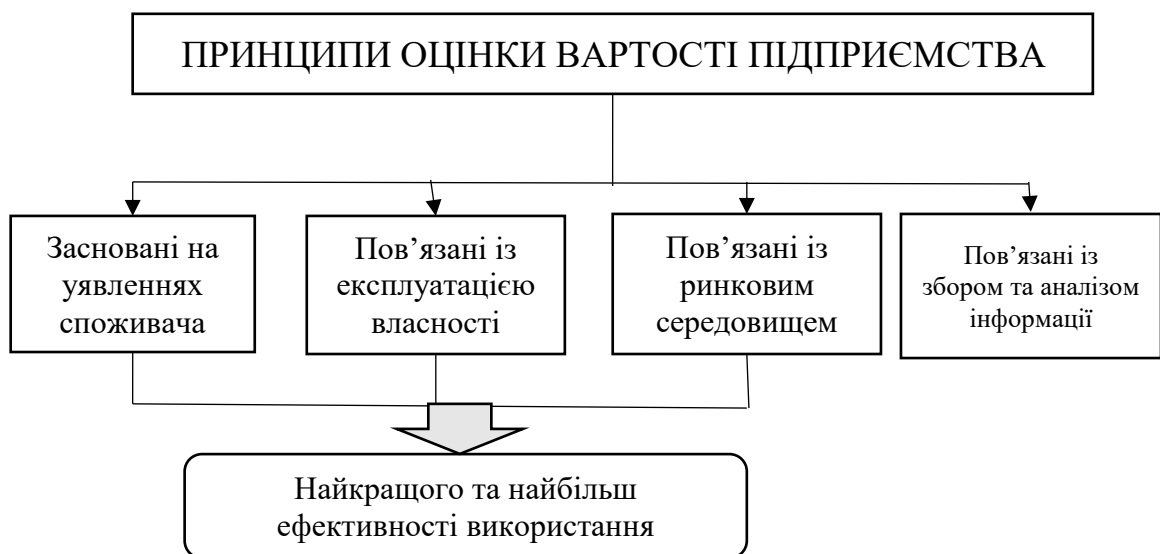

Рисунок 1.3. Принципи оцінювання вартості підприємства

Джерело: складено автором на основі [43]

Різновиди принципів оцінювання вартості визначають основні напрями та особливості здійснення такої оцінки на підприємстві, а також структуру методичних та методологічних підходів для здійснення такої оцінки. Іншим досить важливим аспектом реалізації оцінки є визначення ключових чинників впливу на здійснення процесу оцінки майна (вартості) підприємства.

При оцінці вартості підприємства оцінювач здійснює аналіз впливу різних чинників макро- і мікросередовища функціонування підприємства. Макроекономічні показники характеризують інвестиційний клімат, який сформовано у країні та містять важливу інформацію про те, як змінюється макроекономічна ситуація і як це може вплинути на діяльність суб'єкта господарювання. У науковій періодиці [43, 54, 62-63] існують наступні класифікації чинників впливу, що подані на рис. 1.4.

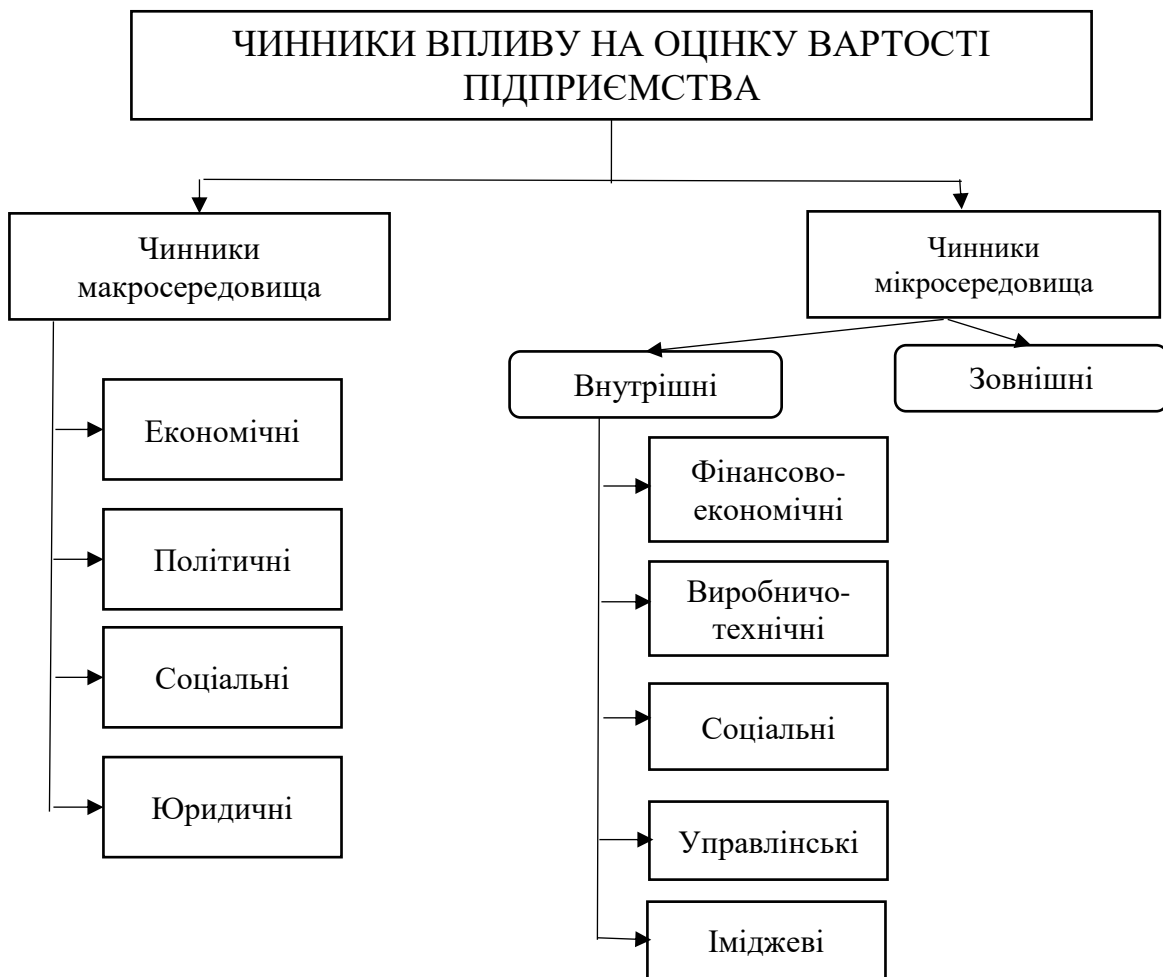

Рисунок 1.4. Чинники впливу на оцінку вартості підприємства

Джерело: складено автором на основі [3]

Наступним найбільш важливим елементом у методичних підходах до оцінювання вартості підприємства є визначення основних цілей, оскільки професійний оцінювач визначає конкретну(визначену) ціль своєї діяльності. Чітко поставлені мета та цілі оцінки дозволяють правильно визначити різновид вартості підприємства, і відповідно обрати найоптимальніший метод розрахунку вартості. Важливо відмітити, що цілі оцінювання вартості підприємства формують сторони, котрі беруть безпосередню участь у процесі оцінювання і діють у власних економічних інтересах [9, с.44-45].

В залежності від споживачів оціночних послуг слід виділяти наступні різновиди цілей, зокрема:

– для підприємства: забезпечення зростання ефективності управління, оцінювання якості реалізації основних функцій управління, розробка та розвиток стратегії підприємства, оцінювання активів та визначення величини оренди майна, переоцінювання вартості основного та оборотного капіталу;

– для власників підприємства: визначення номінальної вартості наявних цінних паперів, складання фінансової звітності за національними та міжнародними стандартами, встановлення розміру виручки від реалізації продукції та послуг, додаткова емісія акцій та інших цінних паперів;

– для кредитно-банківських установ: аналітична оцінка кредитоспроможності підприємства та вартості майна-застави;

– для інвесторів: забезпечення реалізації інвестиційного циклу, викуп акцій поточної емісії;

– для страхових компаній: встановлення розміру страхового внеску, суми разових виплат;

– для державних органів: підготовка підприємства до приватизації, реалізація процедури банкрутства, визначення бази оподаткування;

– для фондових бірж: розрахунок кон'юнктурних характеристик, перевірка обґрунтованості котирувань цінних паперів підприємства.

Щодо методичних основ та підходів до оцінки вартості підприємства, то основний інструментарій аналітичної оцінки буде деталізовано у параграфі

1.3, де розглянемо основні методика оцінки.

Узагальнюючи, важливо відзначити, що методичні підходи та методологія реалізації оцінювання вартості суб'єкта підприємництва визначає структуру та базу реалізації такої оцінки. Основними ж її елементами є об'єкт та суб'єкт оцінювання, основні принципи оцінки, методи та методичні підходи до проведення оцінки, а також чинники, які впливають на оцінку.

1.3. Сучасний інструментарій оцінювання вартості підприємства

В сучасних умовах в Україні концепція оцінки вартості набуває значного розмаху. Це обумовлено не лише зміною парадигми управління підприємством, але й об'єктивними ринковими процесами в державі, такими як розвиток страхового, кредитного та фондового ринків, активізація інвестиційної діяльності та інші.

Актуалізація оцінки вартості підприємства як інструменту для вирішення різноманітних завдань, що стоять перед учасниками ринкових економічних відносин в Україні, передбачає глибоке вивчення теоретичних аспектів оціночної діяльності загалом та методологічного апарату зокрема. З методологічних позицій можна виділити два взаємопов'язані, але не тотожні підходи до оцінювання вартості підприємства (рисунок 1.5).

Перший підхід спрямований на визначення результатів генерації вартості та встановлення її абсолютної величини для можливої продажу бізнесу. Використовуються методика, відображені у стандартах оцінювання, для визначення загальної вартості підприємства, а не для максимізації цінності.

Другий підхід застосовується для аналізу факторів у процесі формування вартості підприємства як показника ефективності менеджменту. Обидва підходи базуються на схожій системі фінансових показників, але відрізняються завданнями та методами дослідження.

Рисунок 1.5. Підходи до оцінювання вартості підприємства

Джерело: складено автором на основі [14]

У вітчизняних стандартах оцінювання майна використовуються такі загально визнані міжнародною практикою підходи до оцінювання вартості підприємства, як:

- майновий (витратний) підхід, що базується на визначенні вартості активів, що належать оцінюваному підприємству;
- порівняльний (ринковий) підхід, який використовує ринкові ціни підприємств-аналогів та фактичні показники діяльності оцінюваного підприємства;
- дохідний підхід, що базується на аналізі доходів, отримуваних оцінюваним підприємством.

В українській практиці методи оцінювання, наведені вище,

розглядаються відокремлено від потреб управління, хоча в світовій практиці вартісна концепція використовується як інструмент для підвищення ефективності управління. Навіть при тому, що вартісно-орієнтоване управління базується на вимірюванні вартості підприємства, воно суттєво відрізняється від традиційних підходів, таких як майновий та ринковий, оскільки останні не дозволяють оцінити ефективність управління підприємством.

Методи, які визначаються цими підходами, спрямовані на ринкове оцінювання майна та майнових прав на певну дату, є статичними, не забезпечують моніторингу і не можуть служити інструментом оперативного управління через свою громіздкість. Розрахунок вартості підприємства на регулярній основі має бути максимально простим, наочним, обґрунтованим та інформативним, відображаючи вартість підприємства не лише у момент угод купівлі-продажу чи зміни власників, але й виконуючи функцію «навігатора» для ефективного розвитку. Крім того, традиційні методи оцінювання не враховують так звані «нефінансові» показники, такі як корпоративна культура, рівень кваліфікації працівників, клієнтська база, канали дистрибуції тощо, які можуть бути втрачені при зміні власника.

Дохідний підхід у більшій мірі відображає вартість підприємства як об'єкту бізнесу та дозволяє визначити основні чинники фінансового профілю, які узагальнюють його основні грошові потоки. Безпосередньо дохідний підхід знайшов найбільше використання у міжнародній практиці оцінювання впливу рішень керівництва на вартість підприємства.

В українській практиці вартісний підхід до управління підприємства, на сучасному етапі, тільки починає активно використовуватися. Зазначене вимагає ґрунтовного розгляду аналітичного інструментарію здійснення такого управління на основні подальшого зростання вартості. До ключових фінансових показників, які почали активно використовуватися у 70-80-х роках ХХ ст. у світовій практиці слід віднести [22, с.97]:

– чистий прибуток на одну акцію, котрий відображає співвідношення

прибутку після сплати податкових платежів та дивідендів, що отримані за привілейованими акціями до кількості звичайних акцій підприємства;

– коефіцієнт співвідношення ринкової та балансової вартості цінних паперів (переважно акцій) (M/B – Market Price / Book Ratio);

– коефіцієнт співвідношення ринкової ціни акції до розміру реалізації продукції чи послуг підприємства (P/S – Price / Sales Ratio);

– грошовий потік (CF – Cash flow) визначається як сукупність амортизаційних відрахувань та чистого прибутку підприємства.

Узагальнююча формула розрахунку наступна:

$$CF = TP \times (1 - IT) + A, \quad (1.1)$$

де CF – генерований грошовий потік (Cash flow); TP – прибуток до оподаткування (Total profit); IT – ставка податку на прибуток (Income tax); A – сума нарахованої амортизації (Amortization).

Дослідження вище визначених показників дозволяє узагальнити їх найбільш суттєві недоліки, які призводять до необґрунтованих висновків, зокрема:

– орієнтування на минулу та поточну інформацію про діяльність суб'єкта господарювання, оцінку лише короткострокового фінансового результату діяльності, не враховуючи ефекту та ефективності від здійснення довгострокового інвестування. Зниження прибутковості функціонування підприємства у звітному році через зростання інноваційних витрат, котрі окупляться у перспективному періоді, ще не означає погіршення ефективності реалізації такого підприємництва;

– формула моделі «DuPont» в повній мірі не дозволяє враховувати фінансовий ризик підприємства, котрий пов'язаний із залученням позикових коштів на підприємство;

– орієнтування на фінансову і статистичну звітність підприємства, котра не визначає та не відображає організаційний і технічний рівень реалізації виробництва, рівень кваліфікованості персоналу, ділову репутацію та інші нематеріальні активи підприємства;

– одночасне та повне використання ринкових і облікових критеріїв оцінювання, що значно порушує зіставленість показників, зокерма середньозважена вартість активів та капіталу, операційний прибуток підприємства, ринкова ціна цінних паперів та інше.

Найбільш розповсюдженою серед основних моделей оцінювання модель «економічної доданої вартості» (Economic Value Added), є яка ґрунтується на визначені економічного прибутку. Дана модель була запропонована науковцями Джоелом Штерном і Дж. Беннетом Стюартом та відображена наступною формулою [14]:

$$EVA_t = (NOPAT_t + Ad_{op}) - WACC_t \times (Capital Investment_{t-1} + AD_{jt}) \quad (1.2)$$

де EVA_t – економічна додана вартість у момент t ; Ad_{op} – коригування облікової оцінки чистого операційного прибутку після вирахування податків до сплати відсотків; AD_{jc} – коригування облікової оцінки інвестованого капіталу.

Існує і інший варіант розрахунку зазначеного показника:

$$EVA_t = (ROIC_t + WACC_t) - WACC_t \times (Capital Investment_{t-1} + AD_{jt}) \quad (1.3)$$

де $ROIC_t$ – розраховується як відношення скоригованого чистого операційного прибутку після вирахування податків до сплати відсотків у момент t ($NOPAT_t$) до скоригованого обсягу інвестованого у бізнес капіталу (CI) на момент $t-1$.

Наведена модель свідчить про те, що розробники прагнули вдосконалити показник «залишкового доходу» (RI) шляхом внесення ряду коригувань у величину облікового прибутку та інвестованого капіталу. Основна ідея коригувань, які відображені в економічній літературі та виконуються згідно з системою обліку US-GAAP, полягає в урахуванні так званих еквівалентів власного капіталу. Сюди входять витрати на наукові дослідження і розробки, реструктуризацію, лізингові платежі, резерви, гудвіл, відстрочені податкові зобов'язання і інші.

Зазначено, що пропонується капіталізувати будь-які витрати, від яких очікується економічний прибуток не у поточному періоді, а у майбутньому. Економічна додана вартість є широко відомим і поширеним показником, оскільки вона дозволяє оцінити ефективність управлінських рішень.

Реалізація порівняння доходності інвестованого у економічний процес капіталу (ROI_{ct}) із середньозваженою вартістю капіталу, тобто визначеною ставкою доходності. Дана методика дозволяє визначити так званий «спред доходності», котрий забезпечує економічний прибуток (відносну величину, виражену у відсотках), а EVA_t визначає абсолютну величину економічного прибутку.

Аналіз, який ґрунтується на визначенні показника EVA виступає альтернативним для традиційного визначення NPV-показника (чиста теперішня вартість). Відповідно, найбільш ефективним є те управлінське рішення, яке створює умови для максимальної віддачі на інвестований капітал.

Показник EVA безпосередньо залежить від вартості та структури капіталу, вказуючи, який розмір капіталу слід залучити для того, щоб отримати визначений рівень прибутку та який вид фінансування забезпечується (власний чи позиковий) на підприємстві – суб'єкті оцінювання.

З однієї сторони, підприємство має забезпечити достатню рентабельність інвестованого капіталу не нижче обсягу витрат на його залучення. З іншого боку, ставка доходності на інвестований капітал повинна компенсувати ризики інвестування.

Отже, слід зробити висновок про доцільність показника EVA, а саме його використання як аналітичного інструмента в здійсненні управління підприємством.

Дане використання може бути двох рівнів: внутрішній, спрямований на зростання ефективності господарської діяльності та поєднання фінансової звітності із вимогами вартісної концепції управління та зовнішній, орієнтованої на бенчмаркінг для залучення широкого кола інвесторів.

Висновки до розділу 1

Узагальнивши результати дослідження представлені у розділі 1 кваліфікаційної роботи необхідно відзначити наступне:

1. У науковому контексті термін «вартість підприємства» вказує на грошове вираження справедливої цінності конкретної організації. Ця цінність формується на основі оцінки матеріальних і нематеріальних активів підприємства, а також прогнозу майбутніх грошових потоків, що генеруються в процесі його господарювання.

Основні чинники, які сприяють зростанню вартості підприємства, включають участь у діяльності материнських компаній, підвищення ліквідності оборотного капіталу, покращення його фінансового стану, впровадження ефективної цінової політики та забезпечення збільшення рентабельності інвестованого капіталу.

2. Методологія оцінки вартості визначає основні компоненти реалізації оцінки, включаючи об'єкт та суб'єкт оцінювання, основні принципи, методи та методичні підходи, а також фактори, які впливають на оцінку.

3. У науковій літературі виділяють два підходи до оцінки вартості підприємства. Перший підхід спрямований на визначення результатів процесу генерування вартості і встановлення її абсолютної величини для можливого продажу бізнесу, використовуючи відповідні методиками, які описані у стандартах оцінювання. Цей підхід фокусується на визначенні конкретної вартості підприємства, а не на шляхах максимізації цієї вартості.

Другий підхід використовується для аналізу чинників, які впливають на процес формування вартості підприємства, розглядаючи його як показник ефективності менеджменту. Обидва підходи базуються на схожій системі фінансових показників, хоча вони відрізняються за завданнями та методами дослідження.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР» ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЇЇ ЗРОСТАННЯ

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства

Об'єктом дослідження є товариство з додатковою відповідальністю «Техно-буд-центр» (далі - ТОВ «Техно-буд-центр»), що є одним із найбільш важливих і провідних у галузі дорожнього будівництва на заході України. Основними напрямками діяльності цього підприємства є будівництво, реконструкція та ремонт доріг. Засноване у 2005 році, ТОВ «Техно-буд-центр» має багаторічний досвід у сфері дорожнього будівництва. Підприємство визначається своєю компетентністю, підтвердженою значним десятирічним досвідом, а також наявністю великого парку сучасної спеціалізованої техніки, виробництвом власних дорожніх матеріалів та високим рівнем кваліфікації фахівців. Усі ці аспекти визначають якість та надійність виконуваних робіт.

Почавши з ремонту доріг на Тернопільщині, ТОВ «Техно-Буд-Центр» розширило свою географію робіт, охоплюючи об'єкти у Тернопільській, Львівській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Закарпатській, Хмельницькій, Рівненській та Житомирській областях України. Підприємство має ліцензію №13-Л від 04 квітня 2020 року, видану Державною архітектурно-будівельною інспекцією України, що дозволяє здійснювати будівельну діяльність. Всі роботи проводяться відповідно до державних та міжнародних стандартів, а працівники мають необхідну освіту, кваліфікацію та досвід.

Основний штат працівників нараховує вісім осіб адміністративного персоналу, працівники виробничих бригад наймаються на тимчасовій основі для виконання дорожнього будівництва.

Організаційна структура управління на підприємстві (рис. 2.1) є

ієрархічною, всі працівники прямо чи опосередковано підпорядковуються директору. В структурі підприємства є різноманітні відділи.

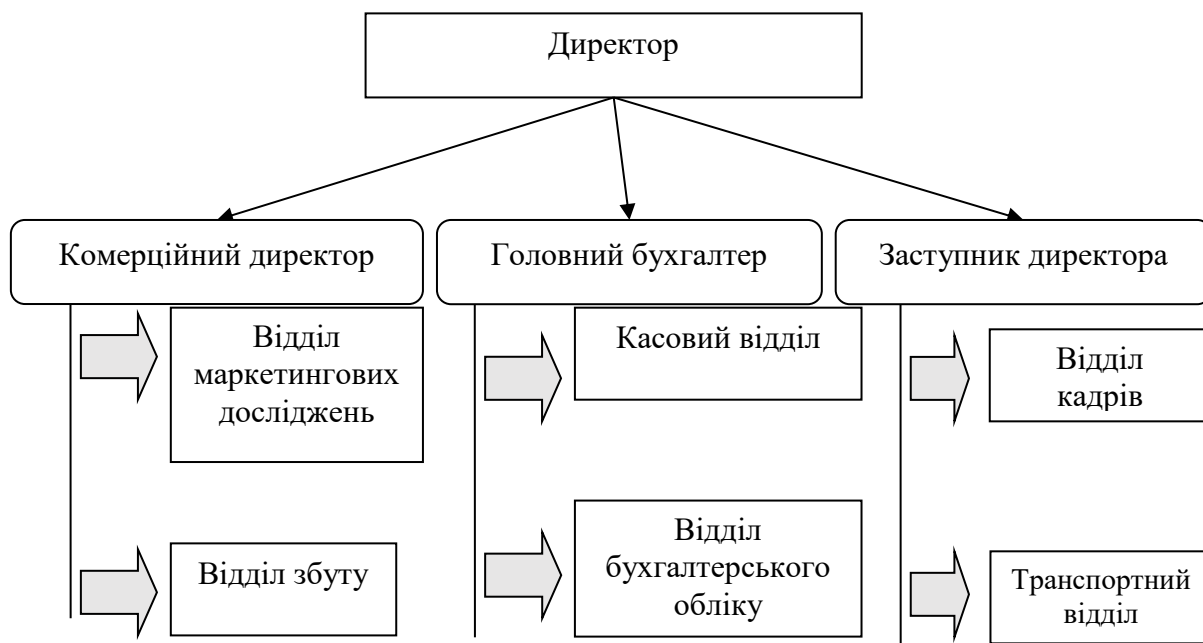

Рисунок 2.1. Організаційна структура підприємства ТОВ «Техно-Буд-Центр»

Джерело: складено автором

Очолює підприємство директор. Директор підприємства «Техно-буд-центр» має досить великі повноваження, він призначає і звільняє начальників відділів, в його повноваження входить визначати напрямки розвитку підприємства, до основних обов'язків слід віднести забезпечення ефективності господарської діяльності, формуванні професійного штату працівників підприємства, забезпечувати підприємство новітніми засобами і технологіями. Розглядаючи діяльність підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» здійснимо дослідження основних фінансово-економічних показників діяльності за період 2019-2022 рр. (таблиця 2.1). Досліджуючи особливості виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» необхідно відмітити зниження чистого доходу виручки від реалізації продукції за період 2019-2021 рр., зокрема зниження показника становило 109,9 тис.грн. за період 2019-2020 рр., 365,7 тис.грн. за період 2020-2021 рр.

Таблиця 2.1 – Фінансово–економічні показники діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022

рр.

№	Показники	Роки					Відхилення (+;-)					
		2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютні показники, тис.грн.			Відносні показники, %		
							2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	3352,6	2839	2729,1	2363,4	4583,8	-109,9	-365,7	2220,4	-3,87	-13,4	93,95
2.	Собівартість реалізованої продукції	3352,6	2830	2663,3	2306,5	4314,7	-166,7	-356,8	2008,2	-5,89	-13,4	87,07
3.	Чистий прибуток	24,9	-16	-19,6	-25,3	-41,2	-3,6	-5,7	-15,9	22,5	29,08	62,85
4.	Загальна вартість активів	784,3	652	737,2	813,3	1307,3	85,2	76,1	494	13,07	10,32	60,74
5.	Необоротні активи	126,8	98	149,9	115,3	36,8	51,9	-34,6	-78,5	52,96	-23,08	-68,08
6.	Оборотні активи	657,5	554	587,3	698	1270,5	33,3	110,7	572,5	6,01	18,85	82,02
7.	Дебіторська заборгованість	511,2	430	455,9	476,1	1013,2	25,9	20,2	537,1	6,02	4,43	112,81
8.	Власний капітал	186	78,4	63,5	53,3	12,1	-14,9	-10,2	-41,2	-19,01	-16,06	-77,3
9.	Поточні зобов'язання	598,3	573,6	673,7	760	1295,2	100,1	86,3	535,2	17,45	12,81	70,42
10.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	424	379	463,5	527,8	854,5	84,5	64,3	326,7	22,3	13,87	61,9
11.	Кількість працівників	32	34	31	28	34	-3	-3	6	-8,82	-9,68	21,43
12.	Фонд оплати праці	1317,6	1596,3	1472,2	1414,3	1954,6	-124,1	-57,9	540,3	-7,77	-3,93	38,2
13.	Продуктивність праці (р.1 / р.11)	104,8	83,5	88,0	84,4	134,8	4,5	-3,6	50,4	5,43	-4,12	59,72
14.	Вартість основних засобів	126,8	98	149,9	115,3	36,8	51,9	-34,6	-78,5	52,96	-23,08	-68,08
15.	Фондовіддача (р.1 / р.14)	26,4	29,0	18,2	20,5	124,6	-10,8	2,3	104,1	-37,15	12,59	507,67
16.	Фондомісткість (р.14 / р.1)	0,04	0	0,1	0	0	0	0	0	59,12	-11,18	-83,54
17.	Рентабельність активів, % (р.3 / р.4)	3,17	-2,45	-2,66	-3,11	-3,15	-0,2	-0,45	-0,04	8,34	17	1,31
18.	Рентабельність власного капіталу, % (р.3 / р.8)	13,39	-20,41	-30,87	-47,47	-340,5	-10,46	-16,6	-293,03	51,24	53,78	617,33
19.	Рентабельність реалізації, % (р.3 / р.1)	0,74	-0,56	-0,72	-1,07	-0,9	-0,15	-0,35	0,17	27,43	49,06	-16,04

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

В структурі собівартості найбільша частка витрат на оплату праці, розмір якої з року в рік збільшується через інфляційні процеси та зростання середньої оплати праці, зокрема показник оплати праці збільшується на 540,3 тис.грн. за звітний період, при чому приріст показника склав 38,2%. Середній рівень оплати праці на підприємстві становив 13356,4 грн., що є вищим середньорегіонального рівня по Тернопільській області та м. Тернопіль (12988,4 грн.), проте значно нижчий середньогалузевого показника (15782,3 грн.) по Україні. Зміна рівня доходів від реалізації продукції та значні витрати пов'язані із собівартістю виробництва та реалізації продукції обумовили збитковість діяльності підприємства протягом усього досліджуваного періоду, зокрема спостерігається зростання показника збитковості діяльності підприємства на 15,9 тис.грн. або 62,85%. Зокрема, якщо у базовому році значення показника становило -16 тис.грн., то у звітному періоді показник збитку збільшився до рівня -41,2 тис.грн.

Оцінюючи показники майнового стану та джерел фінансування необхідно відмітити приріст показників необоротних активів (за період 2019-2021 рр.) та оборотних активів (за весь досліджуваний період) аналізованого підприємства, при цьому зростання необоротних активів підприємства спостерігалось у розмірі 51,9 тис.грн. за період 2019-2020 рр. та на 52,96 тис.грн. за період 2021-2022 рр.

Також спостерігається приріст оборотних активів на 716,5 тис.грн. або на 106,88%, якщо у базовому періоді показник становив 554 тис.грн., то у звітному періоді зростає до рівня 1270,5 тис.грн. Зниження необоротних активів свідчить про погіршення виробничого потенціалу підприємства, а приріст оборотних активів, про зростання основної бази для виробництва та реалізації продукції підприємства.

В структурі необоротних активів негативне значення має наявність значного обсягу дебіторської заборгованості, яка збільшується, що обумовлено неефективним управління нею. Спостерігається тенденції зростання дебіторської заборгованості за період 2019-2020 рр. на 25,9 тис.грн., за період 2020-2021 рр. на 20,2 тис.грн., за період 2021-2022 рр. спостерігається

найбільший приріст дебіторської заборгованості у розмірі 537,1 тис.грн. В структурі дебіторської заборгованості найбільша частка простроченої дебіторської заборгованості, яка обумовлює необхідність активізації судових процесів та зниження рівня дебіторської заборгованості підприємства у перспективному періоді.

В структурі джерел формування майна слід відмітити низьке значення власного капіталу та наявність значного обсягу поточними зобов'язаннями підприємства, що свідчить про повну орієнтацію на зовнішні джерела фінансування поточної діяльності і відповідно значну фінансову залежність підприємства від кредиторів та інвесторів. Зокрема спостерігається поступове зниження значення показника власного капіталу підприємства через збитковість діяльності та наявність непокритого збитку розмір якого збільшується. В цілому показник власного капіталу знижується, якщо у базовому році значення показника складало 78,4 тис.грн., то у звітному періоді показник знижується до рівня 12,1 тис.грн., найбільше зниження значення показника має місце за період 2021-2022 рр. на 41,2 тис.грн.

Негативною тенденцією є зростання загального обсягу поточних зобов'язань та кредиторської заборгованості підприємства, якщо у базовому 2019 році значення показника поточних зобов'язань становило 573,4 тис.грн., то у звітному періоді показник збільшується на 535,2 тис.грн. на 70,42% до рівня 1295,2 тис.грн. Також спостерігається зростання показника кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги, якщо у базовому періоді значення показника становило 379 тис.грн., то у звітному році показник збільшується на 326,7 тис.грн. до рівня 854,5 тис.грн.

Досліджуючи трудовий потенціал підприємства необхідно відмітити зростання кількість працівників підприємства на 6 осіб, якщо у попередньому періоді показник становив 28 працівників то у звітному періоді показник зростає до рівня 34 працівника, при цьому спостерігається динаміка до зростання оплати праці працівників підприємства, якщо у базовому періоді значення показника становило 1414,3 тис.грн., то у звітному періоді показник збільшується на 540,3

тис.грн. до рівня 1954,6 тис.грн.

Зростання стимулювання персоналу підприємства негативно відобразилося на продуктивності праці, якщо у 2020 році показник становив 88 тис.грн. на 1 працюючого, то у звітному періоді значення показника знизилося і становило 84,4 тис.грн. на 1 працюючого. Зниження показника продуктивності праці складало 3,6 тис.грн. на 1 працюючого, а темп зниження обсягу реалізації продукції становить 4,12%. У звітному році за рахунок зростання обсягів виробництва та реалізації спостерігався приріст продуктивності праці на 50,4 тис.грн. або на 59,72%.

Досліджуючи виробничий потенціал підприємства необхідно відмітити зниження загальної вартості основних засобів через їх надзвичайно великий знос, якщо у базовому році значення показника складало 98 тис.грн., то у звітному році значення показника знижується до рівня 36,8 тис.грн., відповідно за період 2020-2021 рр. показник знижується на 34,6 тис.грн. або на 23,08%, а також за період 2021-2022 рр. показник знижувався на 78,5 тис.грн. або на 68,08%. Зниження загального обсягу основних засобів та зростання обсягів реалізації продукції відобразилося на збільшенні показника фондівддачі та зниження показнику фондомісткості.

Зокрема фондівддача збільшується із показника 29 пункти до рівня 124,6 пункти, при цьому збільшення показника складало за період 2021-2022 рр. на 104,1 пункт; фондомісткість складає 0,1 пункт у 2020 році. За рахунок отриманого у базовому році чистого збитку спостерігається негативні значення показників рентабельності активів, власного капіталу та реалізації продукції.

В цілому, узагальнюючи результати дослідження необхідно відмітити від'ємну динаміку ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства – обсягу реалізації, чистого прибутку, власного капіталу, показників рентабельності, продуктивності праці, фондівддачі, поточних зобов'язань, збільшується рівень дебіторської та кредиторської заборгованостей і фондомісткості виробництва підприємства. Позитивна динаміка

спостерігається у зростанні показників основних та оборотних активів, приріст кількості працівників та фонду оплати праці на підприємстві.

2.2. Чинники, котрі впливають на динаміку вартості підприємства

Вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» може змінюватися через різні чинники, котрі прямо чи опосередковано впливають на його динаміку. Ось деякі з основних чинників, котрі безпосередньо впливають на вартість досліджуваного підприємства:

1. Прибутковість: Підприємства, які генерують стабільний та високий прибуток, мають вищу вартість. Показники прибутковості, такі як чистий прибуток, маржі та EBITDA (заробіток до відрахувань за відсутність відсотків, податків і амортизації), грають важливу роль у визначенні вартості підприємства. Необхідно відмітити негативну динаміку наявності чистого збитку підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» протягом досліджуваного періоду, зокрема показник у 2018 році становив 24,9 тис.грн., проте в подальшому знижується (рис. 2.3).

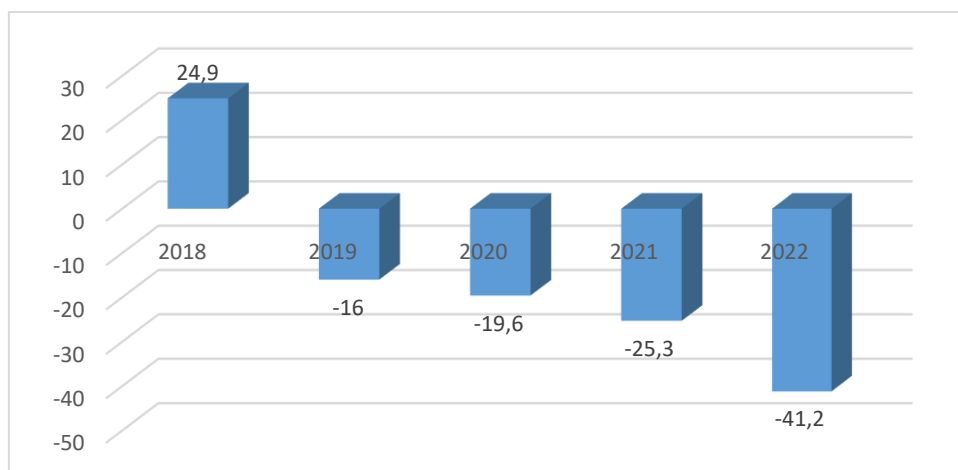

Рисунок 2.3. Динаміка чистого збитку підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр., тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Збитковість підприємства обумовлює негативні тенденції, щодо його вартості та ринкової цінності. Основним чинником збитковості є перевищення

собівартості реалізації продукції та витрат діяльності над отримуваними доходами від реалізації продукції даного підприємства.

2. Активи та пасиви: Баланс підприємства, включаючи його активи, зобов'язання та власний капітал, впливає на вартість. Оцінка активів і зобов'язань може бути ключовою, особливо в угодах про купівлю-продаж.

Дослідивши активи підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. слід відзначити зниження вартості необоротних та зростання вартості оборотних активів підприємства. Зниження вартості необоротних обумовлено зносом основного капіталу, а зростання оборотних активів – активізацію виробничо-господарських процесів на підприємстві. Динаміку активів представимо на рис. 2.4.

Рисунок 2.4. Динаміка активів підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр., тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

В структурі пасивів переважає позиковий капітал, розмір якого зростає, що засвідчує фінансову залежність від зовнішніх джерел коштів даного підприємства. Власний капітал має негативну динаміку, тобто спостерігається зниження його через значну збитковість підприємства. Відповідно, підприємство не є фінансово автономним та повністю залежить від позикового капіталу, що негативно впливає на структуру капіталу та вартість підприємства, а також формування доданої вартості. Динаміку власного та позикового капіталу

підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. представимо на рис.2.5.

Рисунок 2.5. Динаміка власного капіталу та поточних зобов'язань підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр., тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

3. Прогнози доходів і ризику: Прогнози майбутніх доходів та ризику, пов'язані з цими прогнозами, враховуються при визначенні вартості підприємства. Ризики можуть включати економічні та ринкові фактори, конкуренцію та зміни в законодавстві.

Досліджуючи динаміку доходів підприємства необхідно відзначити, що основні доходи воно отримує від реалізації продукції та послуг, при цьому протягом досліджуваного періоду доходи знижувалися, проте за рахунок останніх двох років рівень доходів від реалізації зростає, і у прогнозованому періоді збільшується, що відображено на рис.2.6.

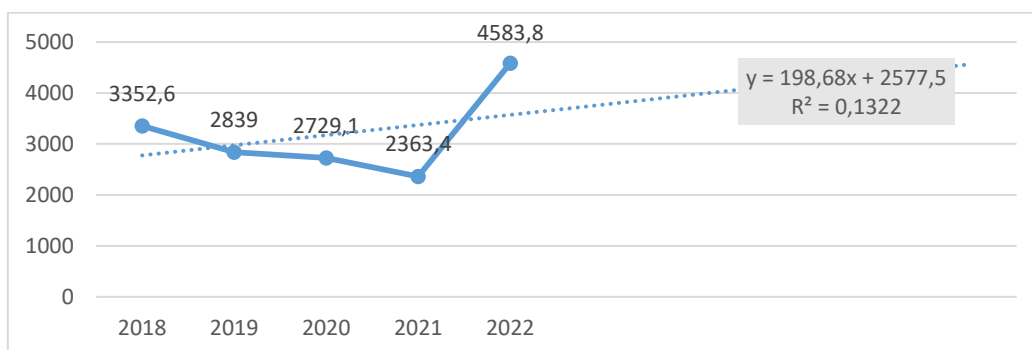

Рисунок 2.6. Поточний стан та прогнозування доходів від реалізації продукції підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр., тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Основними ризиками у перспективному періоді для даного підприємства є: зниження попиту, зростання витрат та собівартості реалізації продукції, приріст закупівельних цін та зростання курсу національної валюти, політичні проблеми пов'язані із війною в Україні, відсутністю інвестиційних надходжень, орієнтації на поточну продукцію та послуги, без впровадження інновацій.

4. Бренд та репутація: Позитивний бренд і добра репутація можуть підвищити вартість підприємства, особливо у сферах, де споживачі обертаються до бренду. Підприємство відносно молоде та зарекомендувало себе, як відповідальний підрядник виконуючи значний обсяг ремонтних робіт та реалізуючи якісні послуги, що позитивно впливає на вартість підприємства.

5. Технологічний фактор: Використання сучасних технологій та інновацій може підвищити ефективність та конкурентоспроможність підприємства, що може вплинути на його вартість. На жаль, підприємство на сьогоднішній день не є інвестиційно-інноваційною активним, проте у перспективному періоді створені плани модернізації транспортного парку підприємства, оновлення виробничої та господарської інфраструктури, орієнтація на нові напрями збуту продукції і послуг, а також активізація процесів для залучення наукового персоналу для впровадження інноваційної діяльності на підприємстві. Зазначені заходи плануються для реалізації починаючи із червня 2024 року та до вересня 2026 рр. Загальний обсяг інвестиційних надходжень повинен становити 11 млн. грн., що дасть можливість значно пожвавити та активізувати інноваційну діяльність досліджуваного підприємства у перспективі. Інноваційна активність впливає на вартість підприємства, залучення інвестиційних ресурсів та впровадження інноваційних процесів на підприємстві.

6. Події на ринку та галузі: Політичні, економічні та соціальні події, а також зміни в галузі можуть впливати на вартість підприємства. Для того, щоб виявити аспекти зовнішнього середовища, які впливають на основні бізнес-процеси підприємства ТОВ «Техно-буд-центр», такі як: політичні, економічні, соціальні та технологічні аспекти, потрібно виконати PEST-аналіз підприємства ТОВ «Техно-буд-центр», результати дослідження представимо у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Оцінка чинників макросередовища підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» (PEST-аналіз), 2023 рік

Група чинників	Чинник	Оцінка впливу фактору, (+1;-1)	Сила впливу (0-3)	Загальна оцінка впливу факторів, у балах	Прогнозна оцінка впливу (-1;0;1)	Прогнозна сила впливу (1-3)	Прогнозна оцінка, у балах
Економічні	1. Різка зміна валютного курсу	-1	2	-2	0	2	0
	2. Низька платоспроможність населення	-1	2	-2	-1	1	-1
	3. Зростання цін на консультаційні послуги	+1	3	+3	0	2	0
Всього				-1			-1
Політичні	1. Війна із рф	-1	3	-3	+1	2	+2
	2. Україна член ряду об'єднань	+1	2	+2	+1	2	+2
	3. Політична нестабільність	-1	2	-2	-1	2	-2
	4. Зміна політичних курсів	-1	3	-3	0	3	0
Всього				-5			+2
Правові	1. Колізійність національного законодавство	-1	2	-2	-1	2	-2
	2. Законодавчі ініціативи розвитку галузі	+1	3	+3	+1	2	+2
Всього				+1			0
Науково-технічні	1. Новітні напрями в розвитку галузі підприємства	+1	1	+1	+1	1	+1
	2. Нові послуги та нові технології	+1	2	+2	+1	2	+2
	3. Нове засоби обробки інформації (орієнтація на високопродуктивне обладнання)	+1	2	+2	+1	2	+2
Всього				+5			+5
Природні	1. Форс-мажорні обставини	-1	1	-1	-1	1	-1
	2. Кліматичні зміни	-1	1	-1	-1	1	-1
Всього				-2			-2
Соціально-культурні	1. Особливості розвитку культури споживання послуг	+1	2	+2	+1	1	+1
	2. Значний попит на послуги зарубіжних компаній	-1	2	-2	0	2	0
	3. Особливості культурного розвитку в Україні	+1	1	+1	+1	1	+1
Всього				+1			+4
Загальний підсумок				-1			+6

Джерело: самостійні розрахунки автора

Після проведення дослідження впливу різних факторів на діяльність підприємства, слід відзначити, що наявність нових технологій та соціально-культурних факторів має найбільш позитивний вплив. З іншого боку, політичні, правові та економічні чинники впливають негативно.

Після аналізу загальної оцінки впливу зовнішнього середовища на підприємство, варто зауважити, що загальна оцінка впливу є негативною і складає -1. Однак прогнозна оцінка може становити +6 у випадку виконання певних умов і обставин. Серед найбільш негативних факторів впливу можна виділити війну з РФ, стрімкі зміни курсу національної валюти, низьку платоспроможність населення, зростання цін на товари та послуги, а також колізійність чинного законодавства.

Економічні чинники, які мають узагальнюючий показник -1, представляють потенційну загрозу для діяльності консалтингового підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» через зростання валютного курсу, інфляції та економічної нестабільності. Це може спричинити підвищення цін на консультаційні послуги та зменшення їх попиту.

Політичні чинники, з узагальнюючим показником -5, вказують на серйозну негативну настанову для підприємства. Війна з РФ, нестабільність політичних еліт і зміни в політичному курсі через військове вторгнення суттєво підривають стабільність функціонування підприємства та призводять до скорочення державної підтримки у сфері послуг через їх переорієнтацію на військовий сектор.

Соціально-культурні чинники, які мають узагальнюючий показник +1, впливають на розвиток ТОВ «Техно-буд-центр». Зростання попиту з боку іноземних компаній та зміни у культурі споживання можуть мати негативний ефект на обсяг послуг, які надає підприємство, і спричинити їх зниження.

Правові чинники впливу, з узагальнюючим показником +1, також відіграють роль у діяльності компанії. Наявність колізій у національному законодавстві може створювати проблеми, але одночасно ефективні

законодавчі ініціативи, спрямовані на підтримку галузі, можуть мати позитивний вплив на її розвиток.

Науково-технічні чинники, з узагальнюючим показником +1, вважаються менш загрозливими для досліджуваного підприємства, оскільки вони переважно стосуються технічного обслуговування. Однак вони все ж мають значення, оскільки бізнес-діяльність пов'язана з наукою і технологією (наприклад, комп'ютерне обладнання та транспорт), і їх впровадження може впливати на обслуговування клієнтів.

З аналізу отриманих результатів видно, що найсерйознішу загрозу для ТОВ «Техно-буд-центр» становлять політичні, соціально-культурні та економічні фактори. Насупереч цьому, технологічні аспекти мають найменший вплив на компанію. При розробці стратегії діяльності цієї компанії важливо враховувати сучасну економічну та політичну нестабільність, особливо у зв'язку з військовим вторгненням РФ, а також зміни у рівні доходів та якості життя населення, які можуть значно впливати на потенціал підприємства та ефективність його бізнес-процесів.

7. Досягнення менеджменту: Кваліфікація та досвід керівництва також мають велике значення. Ефективний менеджмент може збільшити вартість підприємства.

Підприємство ТОВ «Техно-буд-центр» має вертикально-інтегровану організаційну структуру управління. Основний акцент управління розподіл функцій та обов'язків серед учасників колективу, а також удосконалення системи управління за рахунок якісного підбору персоналу. Основні функції управління виконуються у відповідності до посадових інструкцій, при цьому основними проблемами у сфері управління є: 1) орієнтація на процес, а не на результат; 2) відсутність якісних та дієвих комунікацій; 3) рішення приймаються одноосібно; 4) дисбаланс у функціях (адже більшу частину роботи виконують одні і ті ж самі працівники); 5) відсутність ефективних мотиваційних стимулів, котрі дозволяють підвищити продуктивність праці та забезпечити ефект від реалізації управлінських рішень. В цілому, відсутність

якісної системи управління обумовлює зниження вартості та цінності підприємства.

2.3. Оцінка стану та динаміки вартості підприємства

Здійснюючи оцінювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» використаємо методичний інструментарій описаний у параграфі 1.3. даної наукової роботи та відобразимо ключові показники діяльності підприємства у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Оцінка ринкової вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг, тис.грн.	3352,6	2839	2729,1	2363,4	4583,8
Прибуток до вирахування відсотків і податків (ЕВІТ), тис. грн.	24,9	-16	-19,6	-25,3	-41,2
Чистий операційний прибуток (NOPAT), тис. грн.	24,9	-16	-19,6	-25,3	-41,2
Інвестований капітал (СЕ), тис. грн.	105	96	101	112	144
Середньозважена вартість капіталу (WACC), %	10	10	10	10	10
Плата (рентні платежі) за капітал, тис. грн.	10,5	9,6	10,1	11,2	14,4
Економічна додана вартість (EVA), тис. грн.	-90,6	-121,6	-130,7	-148,5	-199,6
Коефіцієнт дисконтування	0,89286	0,79719	0,71178	0,63552	0,56743
Поточна вартість EVA, тис. грн.	-80,9	-96,9	-93,0	-94,4	-113,3

продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
Кумулятивна сума поточної вартості EVA, тис. грн.	-80,9	-177,8	-270,9	-365,2	-478,5
Скоригована величина інвестованого капіталу, тис. грн.	-217,2				
Оцінювана вартість підприємства, тис.грн.	-695,7				

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Аналізуючи основні складові діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2019-2022 рр. необхідно відмітити негативну вартість підприємства, котра становить -662,5 тис.грн.

Основними елементами, котрі слід враховувати при оцінюванні вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»: чистий операційний прибуток підприємства, інвестований капітал, середньозважена вартість капіталу, показник дисконтування (відображає реальні грошові потоки), поточна вартість підприємства та кумулятивна вартість підприємства.

Поточна вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. змінювалася:

$$EVA_{2018} = 24,9 - 105 - 10,5 = -90,6 \text{ тис.грн.}$$

$$EVA_{2019} = -16 - 96 - 9,6 = -121,6 \text{ тис.грн.}$$

$$EVA_{2020} = -19,6 - 101 - 10,1 = -130,7 \text{ тис.грн.}$$

$$EVA_{2021} = -25,3 - 112 - 11,2 = -148,5 \text{ тис.грн.}$$

$$EVA_{2022} = -41,2 - 144 - 14,4 = -199,6 \text{ тис.грн.}$$

Здійснимо дослідження поточної вартості EVA з урахуванням показника дисконтування (ставка дисконту становить 12%):

$$dEVA_{2018} = -90,6 \text{ тис.грн.} \cdot 0,89286 = -80,9 \text{ тис.грн.}$$

$$dEVA_{2019} = -121,6 \text{ тис.грн.} \cdot 0,79719 = -96,9 \text{ тис.грн.}$$

$$dEVA_{2020} = -130,7 \text{ тис.грн.} \cdot 0,71178 = -93 \text{ тис.грн.}$$

$$dEVA_{2021} = -148,5 \text{ тис.грн.} \cdot 0,63552 = -94,4 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta EVA_{2022} = 199,6 \text{ тис.грн.} * 0,56743 = -113,3 \text{ тис.грн.}$$

Динаміку вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. представимо на рис. 2.7.

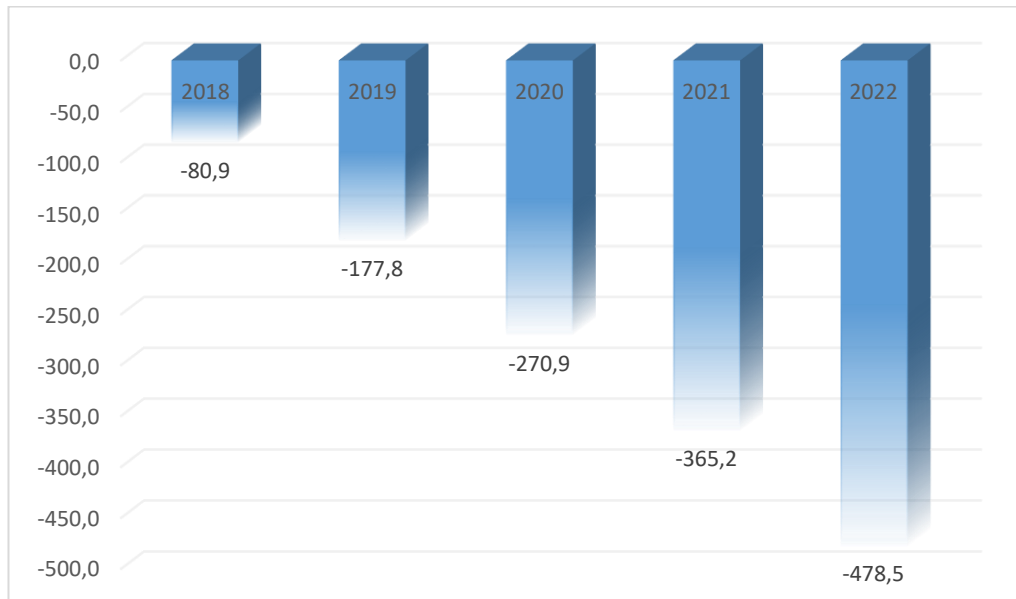

Рисунок 2.7. Динаміка зміни вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. (використання показника EVA), тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Визначимо кумулятивну вартість підприємства у 2022 році враховуючи кумулятивну суму поточної вартості EVA в прогностичний період:

$$EVA = -478,5 - 217,2 = - 695,7 \text{ тис.грн.}$$

Відповідно, сучасна вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» становить – -695,7 тис.грн., що обумовлено рядом причин: значна збитковість підприємства; орієнтування на позиковий капітал; значні витрати та собівартість підприємства; відсутність стратегічних орієнтирів розвитку підприємства; досить великі зобов'язання та значна поточна заборгованість підприємства перед контрагентами.

Визначимо вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. використовуючи метод вартості чистих активів та метод ліквідаційної вартості підприємства.

Метод чистих активів (рис.2.8) витратного підходу ґрунтується на

аналізі фінансової звітності і визначає вартість підприємства на дату оцінки, враховуючи різні фінансові фактори, такі як чистий прибуток, фінансовий ризик та ринкова вартість матеріальних і нематеріальних активів. Основна формула для розрахунку вартості підприємства за цим методом може бути визначена наступним чином:

$$\text{Вартість підприємства} = \text{Ринкова вартість активів} - \text{Зобов'язання} \quad (2.1)$$

У цій формулі «Ринкова вартість активів» вказує на оцінку активів підприємства на ринку, тобто їхню потенційну вартість при продажу на дату оцінки. Цей метод допомагає врахувати всі зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства, і визначити його реальну вартість.

$$\text{ВА}_{2018} = 126,8 + 657,5 - 598,3 = 186 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВА}_{2019} = 98 + 554 - 573,6 = 78,4 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВА}_{2020} = 149,9 + 587,3 - 673,7 = 63,5 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВА}_{2021} = 115,3 + 698 - 760 = 53,3 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВА}_{2022} = 36,8 + 1270,5 - 1295,2 = 12,1 \text{ тис.грн.}$$

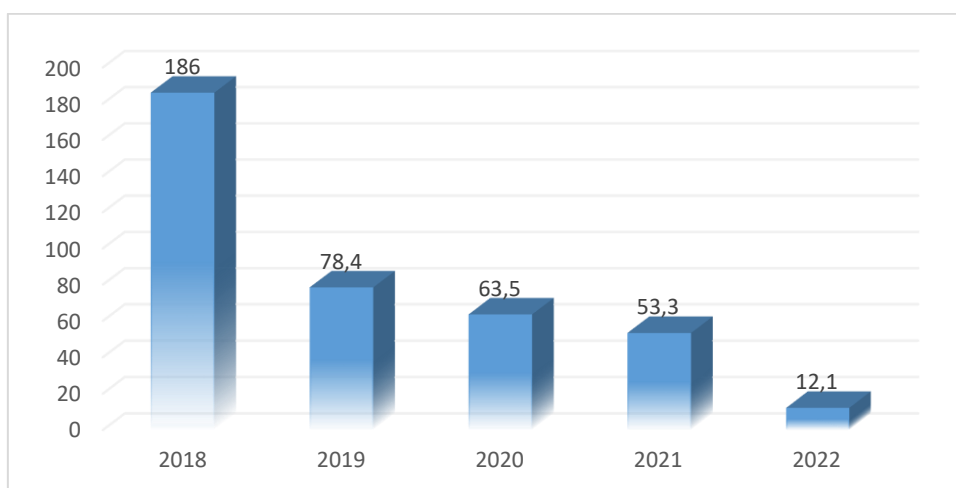

Рисунок 2.8. Динаміка зміни вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. (метод чистих активів), тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Результати дослідження засвідчують зниження ринкової вартості підприємства враховуючи метод чистих активів витратного підходу. Зокрема протягом досліджуваного періоду чиста вартість активів даного підприємства знижується із 186 тис.грн. у 2018 році до рівня 12,1 тис.грн. у 2022 році. Зниження показника обумовлено зростанням поточних зобов'язань підприємства та зниженням рівня активів (як оборотних так і необоротних) даного підприємства.

Визначимо вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. використовуючи метод ліквідаційної вартості підприємства. Ліквідаційна вартість вказує на грошову суму, яку власник може очікувати отримати при закритті підприємства і продажу його активів, а також виплаті кредиторських зобов'язань. Для обчислення цієї суми, ми можемо використовувати таку формулу 2.2 [6, с.36]:

$$ВП = ВА + ЧД - ПК, \quad (2.2)$$

де ВП - вартість підприємства; ВА – вартість активів підприємства; ЧД – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток); ПК – позиковий капітал.

Для розрахунку вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. побудуємо таблицю 2.5. та рис. 2.9.

Таблиця 2.5 – Дані для визначення вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. методом ліквідаційної вартості

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
1. Вартість активів	784,3	652	737,2	813,3	1307,3
2. Чистий фінансовий результат	24,9	-16	-19,6	-25,3	-41,2
3. Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0
4. Поточні зобов'язання	598,3	573,6	673,7	760	1295,2
5. Позиковий капітал	598,3	573,6	673,7	760	1295,2
6. Вартість підприємства	210,9	62,4	43,9	28	-29,1

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Розрахуємо вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період

2018-2022 рр. методом ліквідаційної вартості:

$$ВП_{2018} = 784,3 + 24,9 - 598,3 = 210,9 \text{ тис.грн.}$$

$$ВП_{2019} = 652 - 12 + 573,6 = 62,4 \text{ тис.грн.}$$

$$ВП_{2020} = 737,2 - 19,6 - 673,7 = 43,9 \text{ тис.грн.}$$

$$ВП_{2021} = 813,3 - 25,3 + 760 = 28 \text{ тис.грн.}$$

$$ВП_{2022} = 1307,3 - 41,2 - 1295,2 = -29,1 \text{ тис.грн.}$$

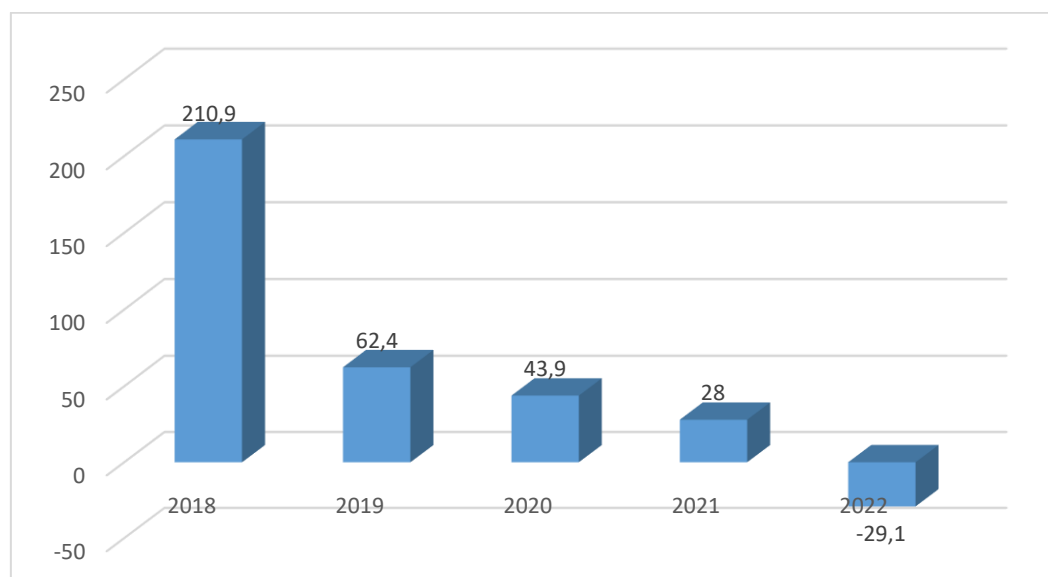

Рисунок 2.9. Динаміка зміни вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр. (метод ліквідаційної вартості), тис.грн.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Результати дослідження засвідчують значне зниження показника вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр., відповідний показника знижується із 210,9 тис.грн. у 2018 році до рівня -29,1 тис.грн. у 2022 році. Зниження показника засвідчує негативні тенденції пов'язані із зростання поточних зобов'язань та зниженням темпів зростання активів даного підприємства.

В цілому необхідно відмітити те, що основним завданням підприємства у стратегічному періоді стане зростання розміру доходів від реалізації продукції та послуг, приріст активів та зростання розміру власного капіталу, зниження поточних зобов'язань, що вплине також і на вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр».

Висновки до розділу 2

Узагальнивши результати дослідження представлені у розділі 2 кваліфікаційної роботи необхідно відзначити наступне:

1. Об'єктом дослідження виступає товариство з додатковою відповідальністю «Техно-буд-центр» (надалі – ТОВ «Техно-буд-центр»), яке один з лідерів галузі дорожнього будівництва в Україні. Будівництво, реконструкція та ремонт доріг є пріоритетними напрямками діяльності досліджуваного підприємства.

Узагальнюючи результати дослідження фінансово-економічних показників підприємства необхідно відмітити від'ємну динаміку ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства – обсягу реалізації, чистого прибутку, власного капіталу, показників рентабельності, продуктивності праці, фондівіддачі, поточних зобов'язань, збільшується рівень дебіторської та кредиторської заборгованостей і фондомісткості виробництва підприємства. Позитивна динаміка спостерігається у зростанні показників основних та оборотних активів, приріст кількості працівників та фонду оплати праці на підприємстві.

2. Вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» може змінюватися через різні фактори, які впливають на його динаміку. Ось деякі з основних чинників, які впливають на вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»: прибутковість (підприємства, які генерують стабільний та високий прибуток, мають вищу вартість), активи та пасиви (баланс підприємства, включаючи його активи, зобов'язання та власний капітал, впливає на вартість, оцінка активів і зобов'язань може бути ключовою, особливо в угодах про купівлю-продаж); прогнози доходів і ризики (прогнози майбутніх доходів та ризики, пов'язані з цими прогнозами, враховуються при визначенні вартості підприємства); бренд та репутація (позитивний бренд і добра репутація можуть підвищити вартість підприємства); технологічний фактор (використання сучасних технологій та інновацій може підвищити вартість

підприємства); події на ринку та галузі (політичні, економічні та соціальні події, а також зміни в галузі можуть впливати на вартість підприємства); досягнення менеджменту (кваліфікація та досвід керівництва також мають велике значення, а також ефективний менеджмент може збільшити вартість підприємства).

3. Розрахунки показали, що сучасна вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» становить – -695,7 тис.грн., що обумовлено рядом причин: значна збитковість підприємства; орієнтування на позиковий капітал; значні витрати та собівартість підприємства; відсутність стратегічних орієнтирів розвитку підприємства; досить великі зобов'язання та значна поточна заборгованість підприємства перед контрагентами.

За методом чистих активів протягом досліджуваного періоду чиста вартість активів даного підприємства знижується із 186 тис.грн. у 2018 році до рівня 12,1 тис.грн. у 2022 році. Ідентичне значення спостерігається визначаючи вартість підприємства за методом ліквідаційної вартості, при цьому відповідний показник знижується із 210,9 тис.грн. у 2018 році до рівня -29,1 тис.грн. у 2022 році.

Основним завданням підприємства у стратегічному періоді стане зростання розміру доходів від реалізації продукції та послуг, приріст активів та зростання розміру власного капіталу, що вплине також і на вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр».

РОЗДІЛ 3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР» У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

3.1. Удосконалення методичного інструментарію оцінки вартості підприємства

В контексті оцінювання вартості підприємства важливо запропонувати оновлений інструментарій оцінювання вартості підприємства. Алгоритм такої оцінки подано на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1. Структурно-логічна схема визначення оцінки вартості підприємства

Джерело: складено автором на основі [6, с.295]

Даний алгоритм визначає поряд реалізації усієї системи реалізації вартісно-орієнтованого управління підприємством, включаючи оцінку наявного фінансового потенціалу, а також управління ним.

Під час оцінки вартості важливо провести узагальнення та градацію процесу вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємства на різні етапи, зокрема виокремити попередні кроки фінансової діагностики, які є обов'язковими для потенційних покупців і продавців бізнесу (або фінансових менеджерів). Відомо, що ціна об'єкта формується в момент здійснення угоди купівлі-продажу, тоді як прогнозована вартість об'єкта розраховується задовго до цього моменту. Цей прогноз повинен максимально точно відповідати існуючому ціновому діапазону для подібних активів за їхньою корисністю.

На початковому етапі, згідно з алгоритмом оцінки вартості підприємства, фінансові менеджери мають розпочати з визначення середньозваженої вартості капіталу. Цей показник, по-перше, відображає вартість залучення як власного, так і позикового капіталу, розкриває тенденції до його зростання або зменшення. По-друге, цей показник є обов'язковим для подальших розрахунків вартості підприємства.

Важливим аспектом при проведенні попередніх процедур фінансової діагностики є вибір джерел інформації. У потенційних покупців вибір різноманітних джерел обмежений, у порівнянні з продавцями майна (активів), тому оцінка вартості майна (активів) базується на обмеженому колі інформаційних ресурсів, зокрема фінансової та статистичної звітності підприємства та власних досліджень ринку.

Методика розрахунку середньозваженої вартості капіталу представлена в таблиці 3.1 з використанням загальновідомої формули [10, с.16].

$$WACC = K_s \cdot W_s + K_d \cdot W_d \quad (3.1)$$

де WACC – середньозважена вартість капіталу (%); K_s – вартість власного капіталу (%); W_s – частка власного капіталу, виражена десятковим дробом; K_d – вартість позикового капіталу (%); W_d – частка позикового капіталу, виражена десятковим дробом. В теорії оцінки вартості існують

підходи, при яких в розрахунок загальної суми капіталу включаються лише ті позиції власного та позикового капіталу, для яких можна визначити ціну залучення (нараховуються відсотки за використання).

Отже, до власного капіталу відносяться вартість емісії простих і привілейованих акцій та реінвестований прибуток, а до позикового - короткострокові та довгострокові банківські кредити, комерційні кредити та інші. Оскільки визначення ціни залучення капіталу в світовій практиці може базуватися на різних альтернативних підходах, варто обирати найбільш вживані та доступні з них, що є співмірними з інформаційною базою.

Таблиця 3.1 – Методика розрахунку середньозваженої вартості капіталу

Показники	Джерело інформації	Визначення ціни залучення капіталу, %
1. Статутний (зарєєстрований) капітал	Ф.№1, р.1400	1) суб'єктивний підхід: проценти за довгостроковими облігаціями або депозитними вкладками з урахуванням ризиків, характерних для підприємства; 2) відношення чистого прибутку на одну акцію до ринкової вартості акції.
2. Нерозподілений прибуток	Ф.№1, р.1420	Рентабельність власного капіталу
3. Довгострокові кредити банків	Ф.№1, р.1510	1) фактичні проценти за довгостроковими кредитами банків, якими користується підприємство; 2) середня ставка за довгостроковими банківськими кредитами для підприємств відповідного виду економічної діяльності;
4. Короткострокові кредити банків	Ф.№1, р.1600	1) фактичні проценти за короткостроковими кредитами банків, якими користується підприємство; 2) середня ставка за короткостроковими банківськими кредитами для підприємств відповідного виду економічної діяльності;
5. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Ф.№1, р.1615	1) фактичні проценти за комерційними кредитами, якими користується підприємство; 2) середня ставка за комерційними кредитами для підприємств відповідного виду економічної діяльності;

Джерело: складено автором на основі [16, с.190]

Для оцінки вартості має велике значення визначення основних індикаторів фінансового «здоров'я» підприємства. Серед них можна виділити

діагностику платоспроможності, фінансової стійкості, банкрутства та розрахунок показника EVA. Методика проведення фінансової діагностики та розрахунок показника EVA представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Методика розрахунку основних показників для проведення фінансової діагностики на підприємстві

Показники	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Нормативно достатнє значення показника
Показники ліквідності і платоспроможності:			
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможність)	Відношення суми грошових коштів і короткострокових цінних паперів до поточних зобов'язань	Ф.№1, (р.1165 + р.1160): р.1695	Більше 0,2
-коефіцієнт покриття балансу (коефіцієнт поточної ліквідності)	Відношення суми оборотних активів до поточних зобов'язань	Ф.№1, р.1195 : р.1695	Більше 1
- загальний коефіцієнт ліквідності	Відношення суми усіх активів до поточних зобов'язань	Ф.№1, р.1300 : р.1695	Більше 2-2,5
Показники фінансової незалежності підприємства			
- коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	Відношення суми зобов'язань по залученим і позиченим коштам до суми власних коштів	Ф.№1, (р.1595 + р.1695+ р.1700) : р.1495	Менше 1
- коефіцієнт автономії	Відношення суми власних коштів до підсумку по балансу	Ф.№1, р.1495 : р.1300 (1900)	Більше 0,5
- коефіцієнт маневреності власних коштів	Відношення суми власних оборотних коштів до суми власних коштів	Ф.№1, (р.1195 - р.1695): р.1495	Якомога більший
Розрахунок економічної доданої вартості			
Показник EVA	Різниця між чистим операційним прибутком після сплати податків і інвестованим капіталом, помноженим на середньозважені витрати на капітал (WACC)	Ф№3, р.3195 - ф.№1, (р.1400+р.1420+ р.1510+ +р.1600+р.1615)x WACC	Додатний з тенденцією до зростання
Діагностика банкрутства			
Маркери діагностики банкрутства	1. Алгоритм оцінки задовільності структури балансу підприємства. 2. Розрахунок моделей банкрутства: Альтмана, Ліса, Спрінгейта, Таффлера, О.Терещенка (для різних видів економічної діяльності), універсальна дискримінантна функція, дискримінантна функція 3. Оцінка ймовірності загрози банкрутства за допомогою коефіцієнта фінансування важколіквідних активів.		Рішення про ймовірність загрози банкрутства приймається у випадку свідчення про це переважної більшості маркерів

Джерело: складено автором на основі [16, с.192]

Ця методика не лише визначає фінансовий стан підприємства, але також дозволяє прогнозувати його майбутню динаміку та визначати стратегічну

вартість підприємства (EVA). Особливий акцент у дослідженні робиться на показнику економічної доданої вартості, оскільки він відображає обсяг грошових потоків, доступних на поточний момент, і передбачає їхній подальший ріст. Таким чином, цей показник служить індикатором для менеджерів та учасників формування капіталу підприємства, надаючи їм інформацію про потенційне зростання його вартості в стратегічній перспективі.

3.2. Реалізація стратегічних заходів забезпечення підвищення вартості підприємства

Для визначення стратегії розвитку, а як наслідок, зростання вартості підприємства здійснимо SWOT-аналіз діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за досліджуваний період, результати аналізу представимо у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – SWOT-аналіз діяльності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<p>Висока кваліфікація персоналу Хороший гудвіл та імідж компанії Ефективна організаційна структура Наявність маркетингової служби Новітні технології виробництва</p>	<p>Значна собівартість надання послуг Неефективність витрат розвитку Міцна фінансова база Бюрократичні бар'єри у комунікаціях підприємства</p>
Можливості (O)	Загрози (T)
<p>Розширення асортименту послуг Розробка та реалізація стратегії розвитку підприємства Зростання кваліфікації персоналу Створення ефективної маркетингової системи Акцентування уваги на новітні підходи автоматизації виробництва</p>	<p>Нестабільність економічної ситуації в країні через агресію РФ Подальше зростання собівартості та витрат виробництва Зниження купівельної спроможності споживачів Зростання конкуренції та зниження частки ринку підприємства</p>

Джерело: самостійна розробка автора

Результати дослідження засвідчують значну кількість слабких сторін та загроз діяльності підприємства, які негативно впливають на вартість підприємства та можливості її зростання.

Відповідно, слід проводити заходи орієнтовані на підвищення вартості підприємства акцентуючи увагу на детермінанти вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр».

На рисунку 3.2 представлено дерево драйверів зростання вартості для підприємства ТОВ «Техно-буд-центр», яке ілюструє вплив короткострокових, середньострокових та довгострокових чинників на фінансові і нефінансові показники діяльності підприємства. Зазначений рисунок 3.2. також розкриває сутність короткострокових, середньострокових і довгострокових чинників, які визначають вартість підприємства.

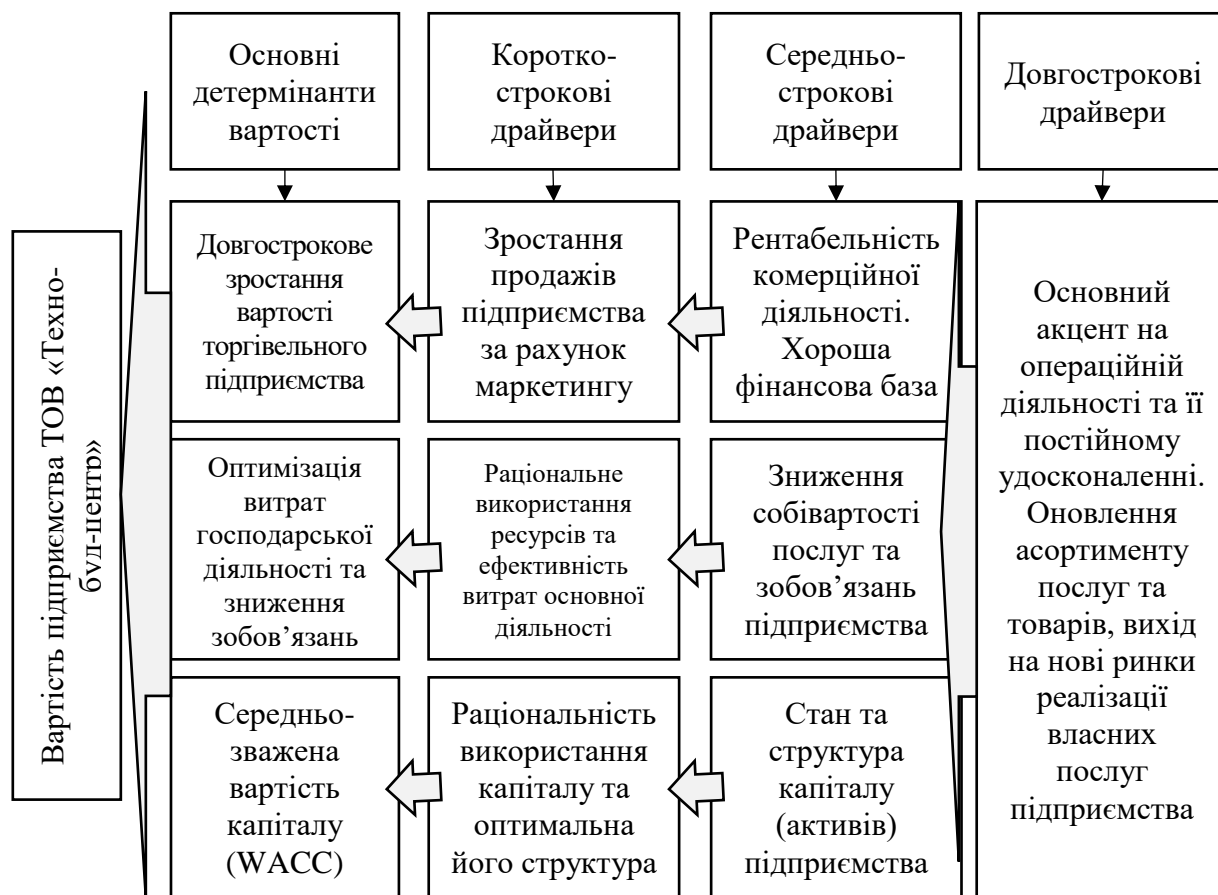

Рисунок 3.2. Основні детермінанти зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді

Джерело: самостійна розробка автора

Обґрунтуємо кожен із заходів та визначимо вплив на зростання (зниження) вартості. Для підвищення прибутковості та формування стійкої фінансової бази підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді необхідно реалізувати заходи, представлені на рис. 3.3.

Рисунок 3.3. Заходи зростання результативності комерційної діяльності та підвищення фінансової стійкості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

Джерело: самостійна розробка автора

Деталізуємо запропоновані заходи:

1. Розширення асортименту послуг. Необхідно розглянути можливість розширення спектру послуг, пов'язаних з дорожнім будівництвом та інфраструктурними проектами, такими як будівництво доріг, мостів, об'єктів водопостачання тощо.

2. Підвищення якості послуг. Якість виконаних робіт є важливою для

залучення нових клієнтів і збереження існуючих. Слід інвестувати в навчання працівників і вдосконалення технічного обладнання.

3. Робота над репутацією і маркетингом. Для торгівельного підприємства важливим є побудова позитивної репутації на ринку через якість робіт та задоволеність клієнтів. Використовуйте маркетингові стратегії, такі як інтернет-промоція, соціальні медіа і участь у тендерах.

4. Розширення ринків. Необхідно розглянути можливість розширення вашого бізнесу на інші регіони або країни, де є попит на дорожні послуги.

5. Оптимізація внутрішніх процесів. Постійно здійснювати аналіз та оптимізацію внутрішні процесів, щоб знизити витрати та підвищити продуктивність праці на підприємстві.

6. Співпраця з державними органами та іншими партнерами. Слід здійснювати пошук можливостей для співпраці з іншими компаніями, які можуть надавати супутні послуги або мати спільний інтерес у проектах.

7. Фінансове управління. Важливо планувати і контролювати фінансові показники, а також здійснити розробку бюджет і стратегію управління оборотним та основним капіталом.

8. Пошук джерел фінансування. Слід розглянути можливість залучення зовнішнього фінансування, такого як кредити, інвестиції або гранти для розширення бізнесу.

9. Довгострокова фінансова стратегія розвитку. Необхідно розробити фінансову стратегію на довгострокову перспективу, яка дозволить зберегти стабільність і фінансову стійкість бізнесу навіть у складних економічних умовах.

Реалізація зазначених цілей повинна забезпечити зростання обсягів реалізації послуг даного підприємства на 25%, зокрема якщо показник реалізації у 2022 році становив 4583,8 тис.грн., відповідно у стратегічній перспективі реалізація збільшиться до рівня 5729,75 тис.грн., що дасть можливість частину коштів інвестування для поповнення активів. При цьому, прогнозується за рахунок впровадження даних заходів приріст розміру активів та зростання

вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» на рівні 37%. Інший не менш важливий аспект зниження (оптимізація) собівартості реалізації послуг та акцентування уваги на зниження розміру поточних зобов'язань, як наслідок покращення фінансової дисципліни на підприємстві. Зазначені заходи та їх вплив на вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» представимо на рис. 3.4.

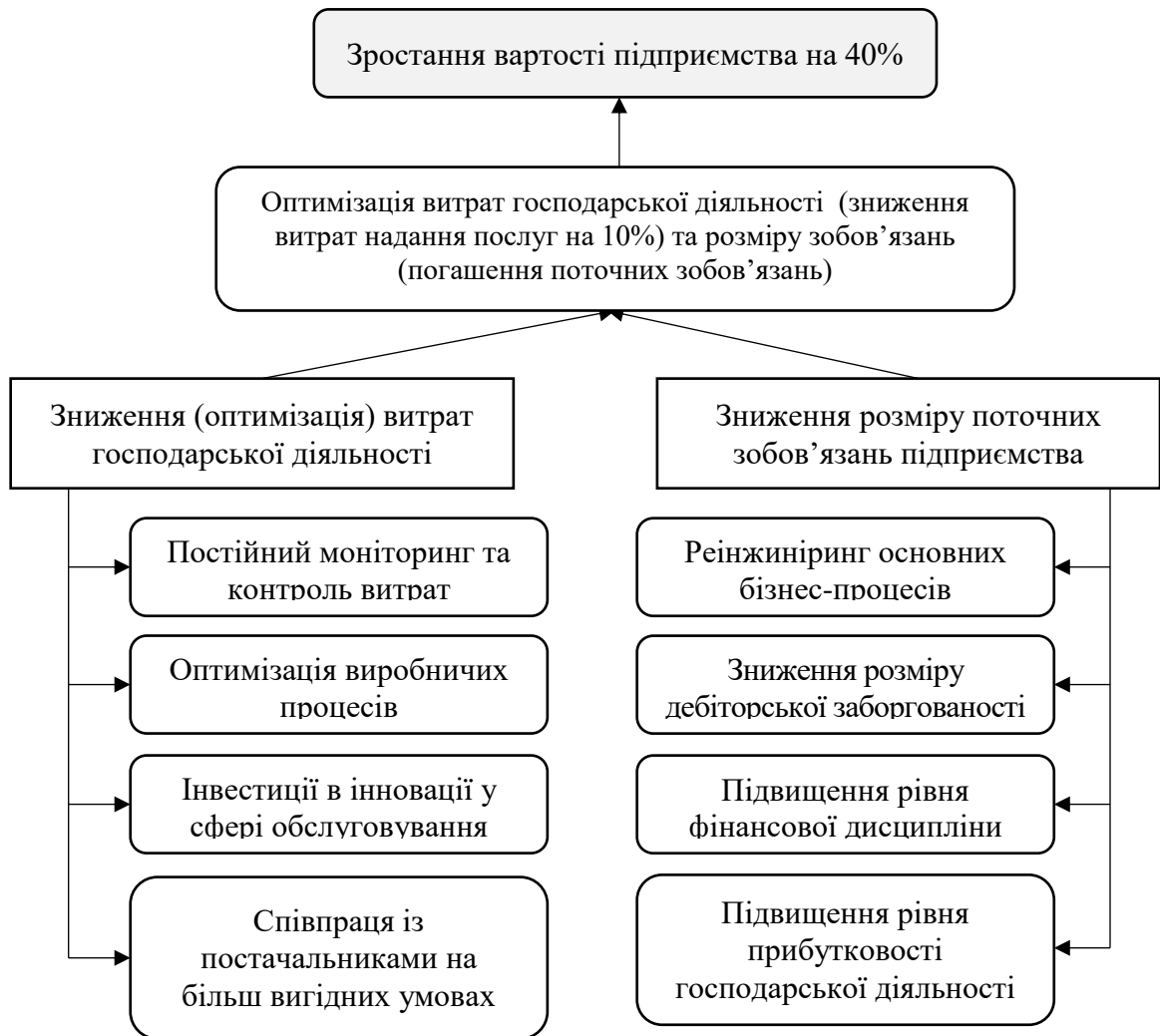

Рисунок 3.4. Заходи зниження витрат господарської діяльності та розміру поточних зобов'язань підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

Джерело: самостійна розробка автора

Зниження собівартості реалізації послуг і акцентування уваги на зниженні розміру поточних зобов'язань може бути важливими стратегічними кроками для покращення фінансової стабільності і рентабельності підприємства. Ось деякі рекомендації, які можуть допомогти досягти цих цілей:

1. Постійний моніторинг та контроль витрат. Досить важливим є детальний аналіз собівартості послуг підприємства, щоб ідентифікувати основні фактори, які впливають на її вартість. Це може включати витрати на сировину, працю, обладнання, енергію та інші ресурси.

2. Оптимізація виробничих процесів. Важливим є пошук можливостей для оптимізації виробничих процесів з метою зниження витрат та підвищення продуктивності працівників.

3. Активна співпраця з постачальниками. Для зниження рівня закупівлі сировини та матеріалів необхідно переглянути умови співпраці з постачальниками. Можливо, підприємство зможе отримати знижки на обсяги закупівель або виробити більш вигідні угоди.

4. Підвищення ефективності робочого капіталу. Слід звернути увагу на управління оборотними активами і пасивами. Зменшення запасів і збільшення строків платежу для постачальників може допомогти знизити розмір поточних зобов'язань.

5. Моніторинг і контроль рівня зобов'язань. Важливо постійно моніторити і контролювати фінансову діяльність та забезпечити фінансову дисципліну підприємства. На підприємстві слід більш активніше використовувати важелі бюджетування та фінансовий аналіз для виявлення потенційних проблем та вдосконалення стратегії зростання підприємства.

6. Розглянути можливість реінжинірингу бізнес-процесів. Іноді необхідно переглянути бізнес-процеси з нуля і внести кардинальні зміни для підвищення ефективності та зниження витрат.

7. Фінансова дисципліна. Розробити та виконувати строгу політику фінансової дисципліни на всіх рівнях підприємства. Це включає в себе планування бюджету, відстеження витрат і дотримання умов платежів.

8. Інвестуйте в інновації. Слід розглянути для підприємства можливість для впровадження інноваційних рішень, які можуть допомогти зменшити собівартість і збільшити конкурентоспроможність вашого бізнесу.

9. Постійне вдосконалення. Фінансова оптимізація - це процес, який

потребує постійного вдосконалення і адаптації до змінних умов. Постійно аналізуйте результати і коригуйте стратегію, якщо це необхідно.

Загальна мета запропонованих заходів - знизити витрати, оптимізувати робочий капітал і покращити фінансовий стан підприємства, що в свою чергу сприяє збільшенню прибутковості та конкурентоспроможності на ринку. Результати дослідження фінансового сектору показали можливість зниження витрат на реалізацію господарських процесів на 10% від загального обсягу поточних витрат діяльності та по-етапне зниження розміру поточних зобов'язань підприємства. Важливим драйвером є акцентування уваги на стані та структурі активів підприємства, що дасть можливість оптимізувати капітал підприємства та раціоналізувати умови його використання. Як наслідок це дасть можливість наростити активи та вплинути загальну вартість досліджуваного підприємства у стратегічному періоді (рис. 3.5).

Рисунок 3.5. Заходи раціонального використання активів та побудови оптимальної структури капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

Джерело: самостійна розробка автора

Оптимізацію структури капіталу підприємства представимо в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Оптимізація структури капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» із використанням механізму фінансового левериджу

№	Показники	Варіанти структури капіталу							
		100 / 0	80/20	70/30	60/40	50/50	40/60	30/70	20/80
1	Власний капітал, тис. грн.	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3
2	Обсяг позикового капіталу тис. грн.	0	326,8	522,9	653,7	1307,3	1804,1	2052,5	2614,6
3	Загальний обсяг капіталу (ряд.1 + ряд.2), тис. грн.	1307,3	1634,1	1830,2	1961,0	2614,6	3111,4	3359,8	3921,9
4	Коефіцієнт фінансового важеля	0	0,25	0,4	0,5	1	1,38	1,57	2
5	Рентабельність активів, %	-3,15	-3,15	-3,15	-3,15	-3,15	-3,15	-3,15	-3,15
6	Мінімальна ставка процента за кредит, %	22,35	22,35	22,35	22,35	22,35	22,35	22,35	22,35
7	Мінімальна процентна ставка з урахуванням премії за кредитний ризик, %	22,35	22,6	22,75	22,85	23,35	23,73	23,92	24,35
8	Прибуток з урахуванням процентів за кредит (ряд.3 ряд.5: 100), тис. грн.	93,5	116,8	130,9	140,2	186,9	222,5	240,2	280,4
9	Сума процентів за кредит (ряд.2 ряд.6 : 100), тис.грн.	0,0	73,9	119,0	149,4	305,3	428,1	490,9	636,7
10	Прибуток без урахування суми процентів за кредит (ряд.8 - ряд.9), тис. грн.	93,5	43,0	141,2	-9,2	-118,3	-205,6	-250,7	-356,2
11	Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18	18
12	Сума податку на прибуток (ряд.10 ряд.11), тис. грн.	16,8	7,7	25,4	-1,6	-21,3	-37,0	-45,1	-64,1
13	Чистий прибуток (ряд.10 - ряд.12), тис. грн.	76,6	35,2	115,8	-7,5	-97,0	-168,6	-205,6	-292,1
14	Чиста рентабельність власного капіталу (ряд.13: ряд.1 100), %	5,86%	2,70%	8,86%	-0,57%	-7,42%	-12,90%	-15,73%	-22,35%

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

Результати аналізу засвідчують, що оптимальна структура капіталу для досліджуваного підприємства становить 70% власного капіталу та 30% позикового капіталу, відповідний показник рентабельності активів становитиме 8,86%. При зростанні власного капіталу показник рентабельності позитивний проте знижується, в разі зростання показника позикового капіталу значення показника буде від'ємним та засвідчує не оптимальність структури капіталу.

Поряд із визначення оптимального співвідношення власного капіталу, також дослідимо показник середньозваженої вартості капіталу для досліджуваного підприємства, при цьому результати дослідження представимо у таблиці 3.5.

Як бачимо з табл. 3.5, мінімальна середньозважена вартість капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» досягається у випадку співвідношення 80%:20% на користь власного капіталу. Така структура може максимізувати ринкову вартість підприємства у стратегічній перспективі, яка складатиме 197,9 тис.грн.

В цілому, за рахунок активізації запропонованих чинників планується зростання вартості підприємства у стратегічній перспективі на 115% (рис. 3.6).

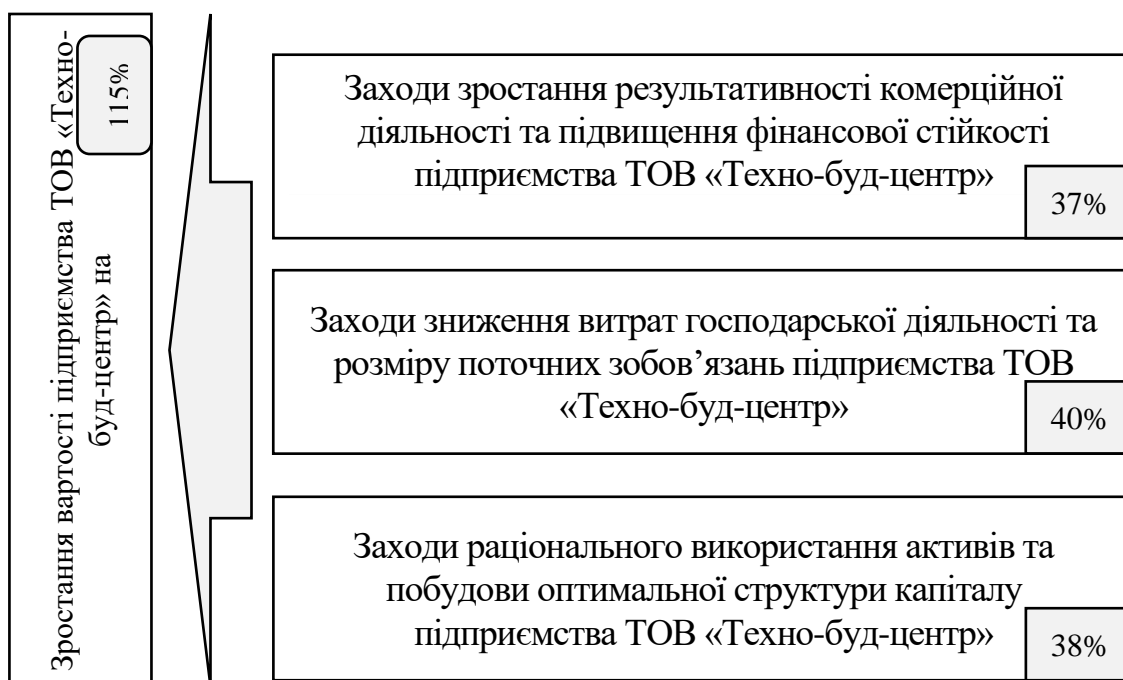

Рисунок 3.6. Акценти зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічній перспективі за рахунок запропонованих заходів розвитку

Джерело: самостійна розробка автора

Таблиця 3.5 – Розрахунок середньозваженої вартості капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

№	Показники	Варіанти структури капіталу							
		100/0	80/20	70/30	60/40	50/50	40/60	30/70	20/80
1	Загальна потреба в капіталі	100/0	80/20	70/30	60/40	50/50	40/60	30/70	20/80
2	Варіанти структури капіталу:	1	1	1	1	1	1	1	1
а	Власний капітал, тис. грн.	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3	1307,3
б	Позиковий капітал, тис. грн.	0	326,8	522,9	653,7	1307,3	1804,1	2052,5	2614,6
3	Рівень передбачених дивідендних витрат	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням премії за ризик, %	22,35	22,6	22,75	22,85	23,35	23,73	23,92	24,35
5	Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18	18
6	Податковий коректор, гр.1-гр.5	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
7	Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням податкового коректора гр.4*гр.6	18,3	18,5	18,7	18,7	19,1	19,5	19,6	20,0
8	Вартість складових частин капіталу:								
а	Власної частини гр.2а*гр.3/100, тис. грн.	0	0	0	0	0	0	0	0
б	Позикова частка капіталу гр.2б*гр.7/100, тис. грн.	0,0	60,6	97,5	122,5	250,3	351,1	402,6	522,1
9	Середньозважена вартість капіталу гр.8а*гр.2а+гр.8б*гр.2б/100, тис. грн.	0,0	197,9	510,1	800,7	3272,3	6333,3	8263,1	13649,7

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»

В цілому, акцентування уваги на зростання результативності комерційної діяльності та підвищення фінансової стійкості підприємства; зниження витрат господарської діяльності та розміру поточних зобов'язань підприємства, а також оптимізація структури капіталу у стратегічному періоді дадуть можливість збільшити вартість підприємства на 125%.

3.3. Економіко-математичне моделювання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у перспективному періоді

Вартість підприємства не лише служить ключовим показником ефективності його діяльності, але й є категорією, яку можна активно контролювати та впливати на неї шляхом глибокого комплексного аналізу компанії та її стратегії.

Ринкова вартість, з свого боку, є найбільш ймовірною ціною, за якою об'єкт може бути проданий на відкритому ринку, де діє конкуренція [33, с.89].

Знання розміру ринкової вартості надає власнику підприємства можливість вдосконалити бізнес-процеси і розробити комплекс заходів з метою збільшення ринкової вартості компанії. Регулярна оцінка вартості допомагає підвищити ефективність управління.

З інформаційним розвитком економіки стабільно збільшується ринкова капіталізація, проте дослідження методів передбачення ринкової вартості компаній у цьому секторі не мають належного опису в економічній літературі. Таким чином, ця робота спрямована на вивчення методів передбачення та створення адекватного прогнозу ринкової вартості ТОВ «Техно-буд-центр».

Використовуватимемо математичний інструментарій у вигляді економіко-математичних методів та моделей динаміки [36, с.25].

На першому етапі проведеного дослідження розглядаємо побудову моделі, яка визначає залежність ціни корпоративних цінних паперів ТОВ «Техно-буд-центр» від індексу ділової активності. Критерії якості представленої моделі наведено на рис. 3.5.

Analysis of Variance; DV: Y_Actcii (Spreads)					
Effect	Sums of Squares	df	Mean Squares	F	p-value
Regress.	88737,22	1	88737,22	853,4603	0,000000
Residual	8317,88	80	103,97		
Total	97055,09				

Рисунок 3.7. Результати дисперсійного аналізу

Джерело: самостійні дослідження автора із використанням засобів MS EXCEL

Результати нашого моделювання вказують на наявність чинників, які негативно впливають на ринкову вартість цінних паперів, і виявлено, що підвищення індексу ділової активності призводить до зростання ринкової вартості цінних паперів ТОВ «Техно-буд-центр» на 0,07 одиниць.

На другому етапі дослідження для створення прогнозу котирувань корпоративних цінних паперів на ринку були розроблені адаптивні моделі передбачення. Результати наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Оцінка якості побудованих моделей

Назва моделі	м.а.р.е. (%)	м.р.е. (%)
Модель експоненційного згладжування	9,34	-0,67
Модель з урахуванням лінійного тренду	7,09	-0,32
Модель з урахуванням експоненційного тренду	6,75	-0,55
Модель з урахуванням затухаючого тренду	7,22	2,42
Модель з урахуванням адитивної періодичної складової	9,09	-0,91
Модель з урахуванням лінійного тренду та адитивної періодичної складової	7,3	-0,3
Модель з урахуванням експоненційного тренду та адитивної періодичної складової	7,36	-1,25
Модель з урахуванням затухаючого тренду та адитивної періодичної складової	12,15	5,43
Модель з урахуванням мультиплікативної періодичної складової	8,89	-0,1
Модель з урахуванням лінійного тренду та мультиплікативної періодичної складової	7,051	-0,3
Модель з урахуванням експоненційного тренду та мультиплікативної періодичної складової	6,96	-1,12
Модель з урахуванням затухаючого тренду та мультиплікативної періодичної складової	11,5	5,5

Джерело: самостійні дослідження автора

З отриманих результатів можна виокремити моделі, які демонструють найвищу точність прогнозу. Ці моделі включають модель експоненційного згладжування з урахуванням лінійного тренду (модель Холта), модель з експоненціальним трендом, модель з лінійним трендом та мультиплікативною періодичною складовою, і модель з експоненціальним трендом та мультиплікативною періодичною складовою. Прогнозні значення, отримані за допомогою однієї з цих вище згаданих моделей, наведені на рис. 3.8.

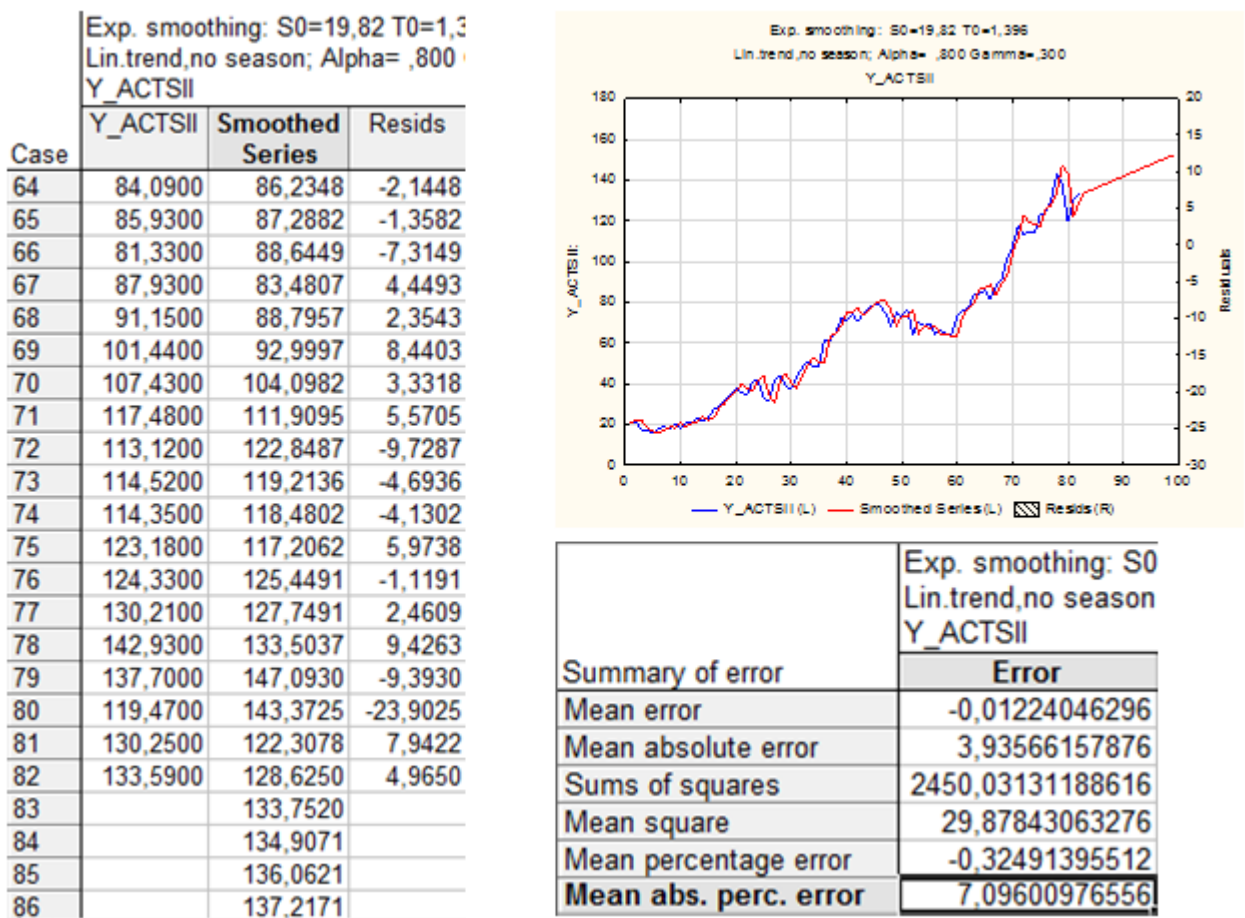
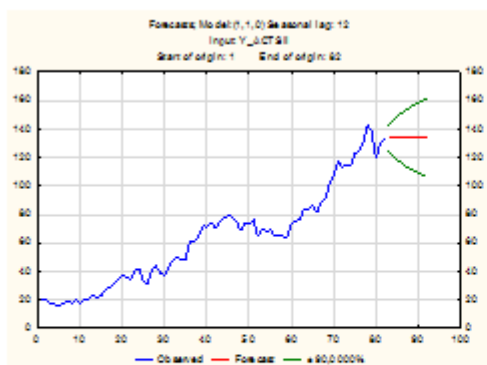

Рисунок 3.8. Результати прогнозування за моделлю з урахування лінійного тренду (параметри адаптації $\alpha = 0,9$, $\gamma=0,1$)

Джерело: самостійні дослідження автора із використанням засобів MS EXCEL

У третьому етапі дослідження було використано ARIMA-модель для прогнозування ціни цінних паперів досліджуваного підприємства. Результати прогнозування вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за ARIMA-моделлю у стратегічній перспективі представлені нижче на рис. 3.9.

Forecasts: Model:(1,1,0) Seasonal lag: 12 Input: Y_ACTSII Start of origin: 1 End of origin: 82				
CaseNo.	Forecast	Lower 90,0000%	Upper 90,0000%	Std.Err.
83	133,5138	124,6156	142,4120	5,34707
84	133,5155	121,0744	145,9567	7,47609
85	133,5155	118,3343	148,6966	9,12261
86	133,5155	116,0183	151,0126	10,51434
87	133,5155	113,9749	153,0561	11,74226
88	133,5155	112,1258	154,9051	12,85340
89	133,5155	110,4243	156,6066	13,87586
90	133,5155	108,8399	158,1911	14,82797
91	133,5155	107,3512	159,6797	15,72253
92	133,5155	105,9428	161,0881	16,56887
93	133,5155	104,6029	162,4280	17,37403
94	133,5155	103,3224	163,7085	18,14349
95	133,5155	102,0941	164,9368	18,88162
96	133,5155	100,9120	166,1189	19,59196
97	133,5155	99,7713	167,2596	20,27743
98	133,5155	98,6679	168,3630	20,94047
99	133,5155	97,5984	169,4325	21,58316

Рисунок 3.9. Результати прогнозування вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» за ARIMA-моделлю у стратегічній перспективі

Джерело: самостійні дослідження автора із використанням засобів MS EXCEL

Середня абсолютна відсоткова помилка прогнозу за допомогою ARIMA-моделі складає 7,47%. З цього випливає, що порівняння якості прогнозу між ARIMA-моделлю та моделями експоненційного згладжування вказує на перевагу останніх.

Отже, результати представлених вище обчислень показують, що ринкова вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» в обраному періоді додатково зростатиме на 169,43 тис. грн. Зазначені прогнозні дані вказують на можливо високий рівень привабливості ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді.

Висновки до розділу 3

Узагальнивши результати дослідження представлені у розділі 3 кваліфікаційної роботи необхідно відзначити наступне:

1. Запропоноване вдосконалення методики оцінки вартості підприємства включає аналіз показників фінансового стану та економічної доданої вартості. Ця модифікація методики дозволяє не лише оцінити фінансове положення підприємства, а й здійснити прогноз його подальшого розвитку, визначити вартість підприємства (EVA) у стратегічній перспективі. Особливу значущість у даному

дослідженні відіграє показник економічної доданої вартості, що відображає обсяг грошових потоків, доступних на поточний момент і прогнозує їхнє подальше зростання в майбутньому. Цей показник виступає індикатором для керівників підприємства та учасників процесу формування його капіталу, надаючи їм інформацію про потенційне загальне зростання його вартості.

2. Представлено основні детермінанти зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді, зокрема пропонується забезпечити зростання результативності комерційної діяльності та підвищення фінансової стійкості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»; знижувати витрати господарської діяльності та розмір поточних зобов'язань підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»; більш раціонально використовувати активи та оптимізувати структуру капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр». Результати аналізу засвідчують те, що мінімальна середньозважена вартість капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» досягається у випадку співвідношення 80%:20% на користь власного капіталу. Така структура може максимізувати ринкову вартість підприємства у стратегічній перспективі, яка складатиме 197,9 тис.грн.

3. Для моделювання та прогнозування рівня вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді із врахуванням цінності цінних паперів підприємства використано модель експоненційного згладжування з урахуванням лінійного тренду (модель Холта) та модель з експоненціальним трендом та мультиплікативною періодичною складовою. При цьому, було використано ARIMA-модель для прогнозування ціни цінних паперів досліджуваного підприємства у найближчій перспективі.

Результати представлених вище обчислень показують, що ринкова вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» в обраному періоді додатково зростатиме на 169,43 тис. грн. Зазначені прогнозні дані вказують на можливо високий рівень інвестиційної привабливості та зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»

4.1. Охорона праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр»

Організація охорони праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр» здійснює служба охорони праці. Служба охорони праці даного підприємства опрацьовує ефективну цілісну систему управління охорони праці підприємства; сприяє удосконаленню діяльності кожного структурного підрозділу і кожної посадової особи; проводить оперативно-методичне керівництво роботою з охорони праці; розробляє разом зі структурними підрозділами підприємства комплексні заходи щодо досягнення нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища (підвищення існуючого рівня охорони праці, якщо встановлені норми досягнуті), а також розділ «Охорона праці» у колективному договорі; проводить для працівників вступний інструктаж з питань охорони праці [29, с.127].

Інженер з охорони праці підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»:

- здійснює контроль за додержанням у підрозділах підприємства законодавчих та інших нормативних актів з охорони праці, за наданням робітникам встановлених пільг і компенсацій за умовами праці;
- вивчає умови праці на робочих місцях, готує і вносить пропозиції щодо розроблення і упровадження більш досконалих конструкцій обгороджувальної техніки;
- разом з іншими підрозділами підприємства проводить роботу з атестації та сертифікації робочих місць і виробничого устаткування на відповідність вимогам охорони праці;
- бере участь у розробленні заходів щодо запобігання професійним захворюванням і нещасним випадкам на виробництві, поліпшення умов праці і доведення їх до вимог нормативних правових актів з охорони праці, а також

надає організаційну допомогу з виконання розроблених заходів;

– бере участь у розгляді питання про відшкодування роботодавцем шкоди заподіяної працівникам каліцтвом, професійним захворюванням або іншим пошкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ними трудових обов'язків;

– проводить вступні інструктажі з охорони праці з усіма, хто приймається на роботу, приїздить у відрядження, учнями і студентами, які прибули на проходження виробничого навчання або практику;

– бере участь у складанні розділу «Охорона праці» колективного договору, у розслідуванні випадків виробничого травматизму, професійних і виробничо-обумовлених захворювань, вивчає їх причини, аналізує ефективність впроваджуваних заходів щодо їх запобігання;

– складає звітність з охорони праці за встановленими формами і у відповідні терміни.

Досліджуючи фінансування заходів охорони праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр» необхідно відмітити, що спрямовується 0,5% від загального фонду оплати праці на підприємстві (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1 – Фінансування заходів охорони праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр» за період 2018-2022 рр.

Рік	ФОП, тис.грн.	Фінансування ОП, тис.грн.	Абсолютне відхилення, тис.грн.
2018	1317,6	6,59	-
2019	1596,3	7,98	1,39
2020	1472,2	7,36	-0,62
2021	1414,3	7,07	-0,29
2022	1954,6	9,77	2,70

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Досліджуючи обсяги фінансування заходів з охорони праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр» необхідно відмітити динаміку до зростання загального обсягу фінансування, зокрема якщо у попередньому періоді показник становив 6,59 тис. грн., то у звітному періоді складає 9,77 тис. грн., відповідний показник

збільшення за останніх два роки становить 2,7 тис. грн.

Нормування та контроль шуму на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр» здійснюється згідно Постанові №37 від 01.12.99 р. ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Шум - це коливання звукової хвилі в звуковому діапазоні, що характеризується змінною частотою і амплітудою, непостійні в часі, які не несуть корисної інформації людині.

Шум також впливає безпосередньо на різні відділення головного мозку, змінюючи нормальні процеси вищої нервової діяльності працівників ТОВ «Техно-буд-центр». Цей вплив може негативно позначитися навіть раніше, ніж виникнуть проблеми із сприйняттям звуків органами слуху [28, с.114].

Практикою встановлено також вплив шуму на органи зору людини - зниження гостроти зору та зниження чутливості розрізнення кольорів. Страждає від шуму також вестибулярний апарат, порушуються функції шлунково-кишкового тракту, підвищується внутрішньочерепний тиск, порушуються процеси обміну в організмі та ін.

Шум, особливо непостійний (коливальний, переривчастий, імпульсний) погіршує здатність до виконання точних робочих операцій, утруднює сприйняття інформації. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) відзначає, що найбільш чутливими до впливу шуму є такі операції, як збір інформації, складання і мислення. Неприятливий вплив шуму на працюючу людину призводить до зниження продуктивності праці, створюються передумови для виникнення нещасних випадків та аварій. Все це визначає велике економічне і оздоровче значення заходів по боротьбі з шумом.

Рівень шуму на робочому місці програмістів, бухгалтерів і операторів ТОВ «Техно-буд-центр» не повинен перевищувати 50 дБ, а в залах обробки інформації на обчислювальних машинах – 65 дБ.

Для зниження рівня шуму стіни і стеля офісного приміщення ТОВ «Техно-буд-центр» фанеровані звукопоглинальними матеріалами.

4.2. Впровадження заходів захисту працівників підприємства під час надзвичайних ситуацій воєнного часу

Як свідчить аналіз надзвичайних ситуацій в період воєнного стану, значна кількість різноманітних надзвичайних ситуацій виникає на об'єктовому рівні. До нього належать і невеликі (малі) підприємства, установи, організації, заклади (далі — підприємства) з чисельністю працівників 50 осіб і менше у сфері виробництва, логістики, торгівлі, освіти та науки, медицини, розважальної індустрії тощо.

Від ефективності розроблення та впровадження в життя заходів із запобігання та ліквідації надзвичайної ситуації в разі її виникнення залежатиме життя та здоров'я персоналу та відвідувачів цих підприємств і розміри заподіяної шкоди.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, підготовка персоналу на підприємствах незалежно від форм власності до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за спеціально розробленою схемою заходів захисту населення та територій. Для великих і малих підприємств система заходів захисту від надзвичайних ситуацій включає [20, с.133]:

- планування та здійснення необхідних заходів для захисту своїх працівників, об'єктів господарювання;
- розроблення планів локалізації та ліквідації аварій з подальшим погодженням з Державною службою України з надзвичайних ситуацій;
- підтримання у готовності до застосування сил і засобів із запобігання виникненню та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- створення та підтримання матеріальних резервів для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій;
- забезпечення своєчасного оповіщення своїх працівників про загрозу виникнення або при виникненні надзвичайної ситуації.

Наведені вище заходи мають загальний характер, вони не повністю враховують специфіку діяльності конкретного підприємства, чисельність працівників, обсяг і вид виробництва тощо.

Основною особливістю дій малих підприємств при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій є в першу чергу захист персоналу та відвідувачів.

Виходячи з цього, ст. 130 Кодексу цивільного захисту України передбачає, що на підприємствах з чисельністю персоналу 50 осіб і менше розробляються та затверджуються інструкції щодо дій при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій.

Крім того, у сфері промислового виробництва до малих підприємств можуть бути віднесені і такі, де чисельність працівників перевищує 50 осіб. Інструкції для таких підприємств розробляються за рішенням відповідного територіального органу Держслужби України з надзвичайних ситуацій.

Розроблена інструкція не повинна суперечити положенням та вимогам Кодексу цивільного захисту України.

Інструкція розробляється та підписується посадовою особою підприємства з питань цивільного захисту, затверджується керівником підприємства та доводиться до всіх працівників під підпис.

Крім Інструкції, на малому підприємстві розробляється План евакуації при пожежі або загрозі вибуху.

Особливо це важливо для тих об'єктів, на території яких може знаходитись значна кількість відвідувачів.

Деякі конкретні заходи, не відображені в нормативних документах підприємства, потребують внесення до посадових інструкцій працівників. Крім того, на малому підприємстві необхідно розробляти й доводити до всіх працівників Порядок цілодобового оповіщення керівництва та працівників у випадку загрози або виникнення надзвичайної ситуації.

Всі працівники підприємства повинні бути навчені діям, чітко знати свої обов'язки та неухильно їх виконувати. Це також стосується адміністрації малого підприємства, яка в екстремальній обстановці не може приймати помилкові рішення або віддавати необґрунтовані розпорядження.

Висновки до розділу 4

Отже, узагальнюючи результати дослідження представлені в розділі 4 необхідно відмітити наступне:

1. Організація охорони праці на підприємстві ТОВ «Техно-буд-центр» здійснює служба охорони праці. Служба охорони праці даного підприємства опрацьовує ефективну цілісну систему управління охорони праці підприємства; сприяє удосконаленню діяльності кожного структурного підрозділу і кожної посадової особи; проводить оперативно-методичне керівництво роботою з охорони праці.

2. Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, підготовка персоналу на підприємствах незалежно від форм власності до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за спеціально розробленою схемою заходів захисту населення та територій. Для великих і малих підприємств система заходів захисту від надзвичайних ситуацій включає: планування та здійснення необхідних заходів для захисту своїх працівників, об'єктів господарювання; розроблення планів локалізації та ліквідації аварій з подальшим погодженням з Державною службою України з надзвичайних ситуацій; підтримання у готовності до застосування сил і засобів із запобігання виникненню та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; створення та підтримання матеріальних резервів для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій; забезпечення своєчасного оповіщення своїх працівників про загрозу виникнення або при виникненні надзвичайної ситуації.

Всі працівники підприємства повинні бути навчені діям, чітко знати свої обов'язки та неухильно їх виконувати. Це також стосується адміністрації малого підприємства, яка в екстремальній обстановці не може приймати помилкові рішення або віддавати необґрунтовані розпорядження.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного у даній кваліфікаційній роботі дослідження необхідно визначити наступні висновки та представити рекомендації, зокрема:

1. У науковому контексті термін «вартість підприємства» вказує на грошове вираження справедливої цінності конкретної організації. Ця цінність формується на основі оцінки матеріальних і нематеріальних активів підприємства, а також прогнозу майбутніх грошових потоків, що генеруються в процесі його господарювання.

Основні чинники, які сприяють зростанню вартості підприємства, включають участь у діяльності материнських компаній, підвищення ліквідності оборотного капіталу, покращення його фінансового стану, впровадження ефективної цінової політики та забезпечення збільшення рентабельності інвестованого капіталу.

В умовах значного розвитку ринкової економіки, досить важливим та визначальним виступає оцінювання вартості підприємства. Динамізм управлінських рішень, прояви інноваційної активності, зростання розміру доходів та прибутку підприємства прямо впливає на його вартість і визначає подальші можливості розвитку підприємства.

2. Методологія оцінки вартості визначає основні компоненти реалізації оцінки, включаючи об'єкт та суб'єкт оцінювання, основні принципи, методи та методичні підходи, а також фактори, які впливають на оцінку.

3. У науковій літературі виділяють два підходи до оцінки вартості підприємства. Перший підхід спрямований на визначення результатів процесу генерування вартості і встановлення її абсолютної величини для можливого продажу бізнесу, використовуючи відповідні методики, які описані у стандартах оцінювання. Цей підхід фокусується на визначенні конкретної вартості підприємства, а не на шляхах максимізації цієї вартості.

Другий підхід використовується для аналізу чинників, які впливають на процес формування вартості підприємства, розглядаючи його як показник

ефективності менеджменту. Обидва підходи базуються на схожій системі фінансових показників, хоча вони відрізняються за завданнями та методами дослідження.

4. Об'єктом дослідження виступає товариство з додатковою відповідальністю «Техно-буд-центр», яке один з лідерів галузі дорожнього будівництва в Україні. Будівництво, реконструкція та ремонт доріг є пріоритетними напрямками діяльності досліджуваного підприємства.

Узагальнивши результати дослідження фінансово-економічних показників підприємства необхідно відмітити від'ємну динаміку ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства – обсягу реалізації, чистого прибутку, власного капіталу, показників рентабельності, продуктивності праці, фондівіддачі, поточних зобов'язань, збільшується рівень дебіторської та кредиторської заборгованостей і фондомісткості виробництва підприємства. Позитивна динаміка спостерігається у зростанні показників основних та оборотних активів, приріст кількості працівників та фонду оплати праці на підприємстві.

5. Вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» може змінюватися через різні чинники, які впливають на його динаміку. Ось деякі з основних чинників, які впливають на вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»: прибутковість (підприємства, які генерують стабільний та високий прибуток, мають вищу вартість), активи та пасиви (баланс підприємства, включаючи його активи, зобов'язання та власний капітал, впливає на вартість, оцінка активів і зобов'язань може бути ключовою, особливо в угодах про купівлю-продаж); прогнози доходів і ризику (прогнози майбутніх доходів та ризику, пов'язані з цими прогнозами, враховуються при визначенні вартості підприємства); бренд та репутація (позитивний бренд і хороша репутація можуть підвищити вартість підприємства); технологічний фактор (використання сучасних технологій та інновацій може підвищити вартість підприємства); події на ринку та галузі (політичні, економічні та соціальні події, а також зміни в галузі можуть впливати на вартість підприємства); досягнення менеджменту (кваліфікація та досвід

керівництва також мають велике значення, а також ефективний менеджмент може збільшити вартість підприємства).

6. Розрахунки вартості досліджуваного підприємства показали, що сучасна вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» становить – -695,7 тис.грн., що обумовлено рядом причин: значна збитковість підприємства; орієнтування на позиковий капітал; значні витрати та собівартість підприємства; відсутність стратегічних орієнтирів розвитку підприємства; досить великі зобов'язання та значна поточна заборгованість підприємства перед контрагентами.

За методом чистих активів протягом досліджуваного періоду чиста вартість активів даного підприємства знижується із 186 тис.грн. у 2018 році до рівня 12,1 тис.грн. у 2022 році.

Ідентичне значення спостерігається визначаючи вартість підприємства за методом ліквідаційної вартості, при цьому відповідний показник знижується із 210,9 тис.грн. у 2018 році до рівня -29,1 тис.грн. у 2022 році.

Основним завданням підприємства у стратегічному періоді стане зростання розміру доходів від реалізації продукції та послуг, приріст активів та зростання розміру власного капіталу, оптимізація витрат та зниження поточних зобов'язань, що, безпосередньо, вплине також і на вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр».

Для забезпечення підвищення ефективності оцінювання та зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічній перспективі нами пропонується ряд заходів, а саме:

А. Запропоновано нами вдосконалення методики оцінки вартості (майна) підприємства, котре включає аналіз показників фінансового стану та економічної доданої вартості. Дана модифікація запропонованої методики дозволяє не лише оцінювати фінансове положення підприємства, а й здійснювати прогнозування його подальшого розвитку, визначити вартість підприємства (EVA) у стратегічній перспективі.

Особливу значущість у даному дослідженні відіграє показник економічної доданої вартості, що відображає обсяг грошових потоків, доступних на поточний

момент і прогнозує їхнє подальше зростання в майбутньому. Цей показник виступає індикатором для керівників підприємства та учасників процесу формування його капіталу, надаючи їм інформацію про потенційне загальне зростання його вартості.

Б. Представлено основні детермінанти зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді, зокрема пропонується забезпечити зростання результативності комерційної діяльності та підвищення фінансової стійкості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»; знижувати витрати господарської діяльності та розмір поточних зобов'язань підприємства ТОВ «Техно-буд-центр»; більш раціонально використовувати активи та оптимізувати структуру капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр». Результати аналізу засвідчують те, що мінімальна середньозважена вартість капіталу підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» досягається у випадку співвідношення 80%:20% на користь власного капіталу. Така структура може максимізувати ринкову вартість підприємства у стратегічній перспективі, яка складатиме 197,9 тис.грн.

В. Для моделювання та прогнозування рівня вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді із врахуванням цінності цінних паперів підприємства використано модель експоненційного згладжування з урахуванням лінійного тренду (модель Холта) та модель з експоненціальним трендом та мультиплікативною періодичною складовою. При цьому, було використано ARIMA-модель для прогнозування ціни цінних паперів досліджуваного підприємства у найближчій перспективі.

Результати представлених вище обчислень показують, що ринкова вартість підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» в обраному періоді додатково зростатиме на 169,43 тис. грн. Зазначені прогнозні дані вказують на можливо високий рівень інвестиційної привабливості та зростання вартості підприємства ТОВ «Техно-буд-центр» у стратегічному періоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва Т. А. Управління вартістю підприємства. URL: <http://intkonf.org/afanaseva-ta-upravlinnya-varistyu-pidpriemstva/>. (дата звернення до ресурсу 8.09.2023 року)
2. Безбородова Т. В. Сучасні підходи до оцінювання ринкової вартості промислового підприємства. *Економіка. Управління. Інновації*. 2021. №1 (5). С. 34-38.
3. Брезіцька О.В. Управління вартістю: фактори формування вартості підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури (економічні науки). *Збірник наукових праць*. 2021. №31. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/346/335>. (дата звернення до ресурсу 6.09.2023 року)
4. Брюховецька Н.Ю. Підходи до визначення капіталізації підприємств. *Наукові праці ДонНТУ. Серія : економічна*. 2017. № 31-1. С. 224- 229.
5. Великий Ю. М., Тешева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29(1). С. 68-72.
6. Глотова Д.В. Інтеграція вартісно-орієнтованих показників у систему управління підприємством. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. Вип.25, 2021. С 33-40.
7. Глущенко В., Кравець А. Оптимізація структури капіталу акціонерних товариств на основі багатокритеріального підходу як напрям удосконалення фінансово-кредитного механізму їх розвитку. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/14101/1/8_49-56_Vis_725_Ekonomika.pdf (дата звернення до ресурсу 4.10.2023 року)
8. Губар Ю. Дослідження функції належності методами нечіткої математики з метою узгодження результатів оцінки ринкової вартості. *Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва*. 2017. Вип. 1. С. 95-100.
9. Гуненко С. А. Теоретичні основи оцінки ринкової вартості підприємства

для цілей управління: обліковий аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 2 (29). С. 41-52.

10. Давидов О.І. Вартість підприємства як економічна категорія. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 5. С. 8—19.

11. Довгань Л. П., Сурженко А. В. Оцінка вартості бізнесу в умовах впровадження вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємств. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 33(1). С. 293-302.

12. Довгань Л.П., Першко Л.О. Фінансовий аспект вартісної оцінки підприємства. *Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: матер.міжнародн.наук-практ. конференції, 25 березня 2019 р.* НУДПСУ. Ірпінь: Видавництво НУДПСУ, 2019. С.65-68.

13. Дуда С., Палько В. Узагальнення методичних підходів до оптимізації структури капіталу підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.2. С. 227–233.

14. Єрофєєва Т. А. Підходи до оцінки вартості бізнесу: проблеми їх використання. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення до ресурсу 11.09.2023 року)

15. Єфремова Л. В., Алеїнікова Н. М. Особливості використання методичних підходів з оцінки при визначенні ринкової вартості підприємства. *Бізнес-інформ*. 2018. № 6. С. 284–288.

16. Жорова Є. Р. Оцінка вартості підприємства як індикатор ефективності управлінської діяльності. *Вісник НТУ «ХП»*. 2013. № 50. С.188- 197.

17. Загальні засади оцінки майна і майнових прав. Національний стандарт N 1: постанова КМУ №1440 від 10 вересня 2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п> (дата звернення до ресурсу 22.09.2023 року)

18. Запасна Л. С. Застосування ринкової вартості в управлінні розвитком машинобудівного підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Л. С. Запасна; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2019. 19 с.

19. Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навчальний посібник. Міжнародний університет фінансів.Київ : Основа, 2016. 204 с.
20. Зеркалов Д. В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці : навчальний посібник. Міжнародний університет фінансів. Київ: Основа, 2016. 267 с.
21. Капаруліна М.С. Максимізація вартості підприємства як критерій ефективності його функціонування. *Стратегічні пріоритети*. 2017. №3(4). С. 84-89.
22. Квач Я.П., Сментина Н.В., Улибіна В.О., Андрейченко А.В. Оцінка бізнесу та нерухомості: навч. пос. уклад.: 2-ге видання. Одеса: Асторопринт, 2015. 235 с.
23. Климаш Н.І. Економічна додана вартість (EVA) та її вплив на вартість підприємства. *Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 25 квітня 2020 р., м. Дніпро*. Дніпро: ПДАБА, 2020. С. 115—117.
24. Костирко Р. О., Тертична Н. В., Шевчук В. О. Комплексна оцінка вартості підприємства: Монографія / За заг. ред. д. е. н., академіка НАН України М. Г. Чумаченка. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2018. 278 с.
25. Кривов'яза І.В., Волинчук Ю.В. Україна в міжнародних економічних рейтингах: посткризові синдроми чи апокаліпсис? *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10 (160). С. 56—62.
26. Левчак І.Я. Вартість підприємства як критерій ефективності управління. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 1 (42). С. 104–108.
27. Лесик Л. І. Методичні засади оцінювання ринкової вартості промислового підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 7. С. 120-124.
28. Леськів Г.З., Верескля М.Р. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навчальний посібник / Видавництво: ЛьвДУВС, Львів, 2018. 457с.

29. Мелех Л.В. Безпека життєдіяльності та охорона праці. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти із галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право». Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 219 с.

30. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств : монографія. К.: КНЕУ, 2020. 272 с.

31. Мейник В. Механізм управління збутом підприємства. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. Тез доповідей, 31 березня 2023 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. С.64-67.

32. Мисака Г. В., Дерун І. А. Вплив даних фінансової звітності на формування ринкової вартості компанії. *Економіка України*. 2018. № 5. С. 35- 48.

33. Мілінчук О. В. Ефективність вартісно-орієнтованого управління: ключові показники. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. № 1. С. 86-96.

34. Міняйленко І., Носенко О. Особливості оптимізації структури капіталу підприємств агропромислового комплексу. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/311.Pdf> (дата звернення до ресурсу 4.10.2023 року)

35. Міокова Г. І. Вартість підприємства та її оцінка URL: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\).pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2).pdf) (дата звернення до ресурсу 30.09.2023 року)

36. Молнар В. В. Математичне моделювання в оцінці ринкової вартості підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтер-наука»*. 2018. № 10(3). С. 21-26.

37. Момот Т. Оцінка вартості бізнесу: сучасні технології. Х.: Фактор, 2017. 224 с.

38. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів від 10.09.2003 № 1440. URL:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>. (дата звернення до ресурсу 9.09.2023 року)

39. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна»: Постанова Кабінету Міністрів від 28.10.2004 № 1442. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF>. (дата звернення до ресурсу 9.09.2023 року)

40. Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Постанова Кабінету Міністрів від 29.11.2006 № 1655. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF>. (дата звернення до ресурсу 9.09.2023 року)

41. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Постанова Кабінету Міністрів від 29.11.2006 № 1655. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>. (дата звернення до ресурсу 9.09.2023 року)

42. Нізяєва С.А. Ідентифікація методів оцінки ринкової вартості підприємства при діагностиці його економічної безпеки. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2014. № 2 (3). С. 30-33.

43. Обушна Н. І., Ровний Я. А. Методика ідентифікації факторів вартості підприємства на основі моделі економічної доданої вартості. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2018/27.pdf (дата звернення до ресурсу 1.10.2023 року)

44. Огієр Т., Ратман Д., Спайсер Л. Стандартний метод розрахунку вартості капіталу. Україна фінансова: інформаційно-аналітичний портал URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/018.htm (дата звернення до ресурсу 25.09.2023 року)

45. Олександренко І. В. Ринкова вартість регіону як фактор забезпечення його конкурентоспроможності. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 70-77.

46. Островська Г. Й. Нові підходи до оцінювання ринкової вартості компанії, заснованої на знаннях. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 1. С. 29-41.

47. Петруха С.В., Петруха Н.М. Економічна стратегія промислових

підприємств: методологія, теорія та практика (частина 1). *Ефективна економіка*. 2018. №2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1786>. (дата звернення до ресурсу 11.09.2023 року)

48. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України № 2658-III від 12 липня 2001 року. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення до ресурсу 3.10.2023 року)

49. Рибіцька А. Управління капіталом підприємства на основі оптимізації структури позикового капіталу. *Фінансовий простір*. 2014. № 2 (14). С. 144–148.

50. Салига К.С., Писаренко А.А. Оптимізація структури капіталу підприємства. *Інвестиції : практика та досвід*. 2021. № 10. С. 27-29.

51. Скриньковський Р. М., Процюк Т. Б., Костюк Н. Р. Внутрішній аудит системи корпоративного управління та діагностика ринкової вартості підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2015. № 9. С. 180-187.

52. Стручок В.С. Безпека в надзвичайних ситуаціях. Методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної (дистанційної) форм навчання. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2022. 156 с.

53. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2018. 650 с.

54. Томалія Т. С. Фактори зростання ринкової вартості підприємств індустрії гостинності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 5(2). С. 164-168.

55. Турило А. М. Оцінка вартості підприємства в системі фінансово-економічної стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 5. С. 95-100.

56. Уткіна Ю.М., Веретельник Р.Г. Чинники забезпечення економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості. Економіка підприємства*. 2015. № 49. С. 273–277.

57. Хаустова В. Є., Матюшенко О. І. Методологічні засади оцінки вартості підприємства. *Проблеми економіки*. 2019. №4. С. 57 – 76.

58. Шляга О.В., Шипуля Л.І. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва. *Економічний вісник Запорізької державної*

інженерної академії. 2014. Випуск 8. С. 75–81.

59. Штефан Н.М. Удосконалення методів оцінки вартості промислових підприємств. *Економічний вісник*. 2021. №3. С. 182 – 190.

60. ASA Business Valuation Standart. American Society of Appraisers. 2019. URL:<http://www.appraisers.org/Files/Professional%20Standards/bvstandards.pdf> (дата звернення до ресурсу 22.09.2023 року)

61. Kryvovyazyuk I., Smerichevskyi S., Myshko O., Oleksandrenko I., Dorosh V. and Visyna T. Application of Combined Modeling Methods for Estimating and Forecasting the Business Value of International Corporations. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11 (7). pp. 1000—1007.

62. Lawrie G. Combining EVA® with the Balanced Scorecard to improve strategic focus and alignment: 2GC Discussion Paper. 2GC Active Management. 2006. 11 p.

63. Russ R. Economic Value Added: Theory, Evidence, A Missing Link. *R. Russ. Review of Business*. 2001. Vol. 22. № 1. pp. 66 – 71.

64. Stern E. China Adopts EVA: An Essential Step in the Great Leap Forward. *Journal of Applied Corporate Finance*. 2011. vol 23. No. 1. pp. 57 – 62.

ДОДАТКИ

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
ТОВ «Техно-буд-центр» за 2022 рік

КОДИ

Підприємство <u>ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»</u>	Дата (рік, місяць, число)	2022	12	31
Територія <u>ТЕРНОПІЛЬСЬКА</u>	за ЄДРПОУ	33768346		
Організаційно-правова форма господарювання <u>Товариство</u>	за КОАТУУ	6110100000		
Вид економічної діяльності _____	за КОПФГ	300		
Середня кількість працівників, осіб _____	за КВЕД	42.11		
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком	Форма № 1-м			
Адреса, телефон: 46016, м.Тернопіль, вул. М.Шептицького 4.	Код за ДКУД	1801006		

1. Баланс
на 31 грудня 2022 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	115,3	36,8
первісна вартість	1011	343,0	230,3
знос	1012	(227,7)	(193,5)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	115,3	36,8
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	207,4	239,0
у тому числі готова продукція	1103	203,2	231,0
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	476,1	1013,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	0,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2,1	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	12,4	17,9
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	698,0	1270,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	813,3	1307,3

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4

I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	187,0	187,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(133,7)	(174,9)
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	53,3	12,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	167,4	193,6
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	527,8	854,5
розрахунками з бюджетом	1620	8,0	45,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	6,0	40,9
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	2,1	1,4
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	54,7	200,1
Усього за розділом III	1695	760	1295,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
Баланс	1900	813,3	1307,3

**2. Звіт про фінансові результати
за рік 2022 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4583,8	2363,4
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	4583,8	2363,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4314,7)	(2306,5)
Інші операційні витрати	2180	(40,7)	(43,0)
Інші витрати	2270	(269,6)	(39,2)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(4625)	(2388,7)
Фінансовий результат до оподаткування (2268 – 2285)	2290	-41,2	-25,3
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	- 41,2	-25,3

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Тесельський П.І.
(ініціали, прізвище)

Варварів Л.М.
(ініціали, прізвище)

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
ТОВ «Техно-буд-центр» за 2021 рік

КОДИ

Підприємство	ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»	Дата (рік, місяць, число)	2021	12	31
Територія	ТЕРНОПІЛЬСЬКА	за ЄДРПОУ	33768346		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство	за КОАТУУ	6110100000		
Вид економічної діяльності		за КОПФГ	300		
Середня кількість працівників, осіб		за КВЕД	42.11		

Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон 46016, м.Тернопіль, вул. М.Шептицького 4.

1. Баланс	Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
на 31 грудня 2021 р.			

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	149,9	115,3
первісна вартість	1011	371,3	343,0
знос	1012	(221,4)	(227,7)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	149,9	115,3
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	105,8	207,4
у тому числі готова продукція	1103	105,8	203,2
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	455,9	476,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1,4	2,1
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	17,5	12,4
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	587,3	698,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	737,2	813,3

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	187,0	187,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(123,5)	(133,7)
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	63,5	53,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	149,3	167,4
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	463,5	527,8
розрахунками з бюджетом	1620	-	8,0
у тому числі з податку на прибуток	1621	2,4	6,0
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	2,1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	58,5	54,7
Усього за розділом III	1695	673,7	760
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
Баланс	1900	737,2	813,3

**2. Звіт про фінансові результати
за рік 2021 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2363,4	2729,1
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2363,4	2729,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2306,5)	(2663,3)
Інші операційні витрати	2180	(43,0)	(39,8)
Інші витрати	2270	(39,2)	(45,6)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(2388,7)	(2748,7)
Фінансовий результат до оподаткування (2268 – 2285)	2290	-25,3	-19,6
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	-25,3	-19,6

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Тесельський П.І.

(ініціали, прізвище)

Варварів Л.М.

(ініціали, прізвище)

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
ТОВ «Техно-буд-центр» за 2020 рік

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2020	12	31
Підприємство	ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»	за ЄДРПОУ	33768346		
Територія	ТЕРНОПІЛЬСЬКА	за КОАТУУ	6110100000		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство	за КОПФГ	300		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	42.11		
Середня кількість працівників, осіб					
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком					
Адреса, телефон 46016, м.Тернопіль, вул. М.Шептицького 4.					

1. Баланс на 31 грудня 2020 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	98,0	149,9
первісна вартість	031	301,0	371,3
знос	032	(203,0)	(221,4)
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035	-	-
первісна вартість	036	-	-
накопичена амортизація	037	(-)	(-)
Довгострокові фінансові інвестиції	040	-	-
Інші необоротні активи	070	-	-
Усього за розділом I	080	98,0	149,9
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	-	-
Поточні біологічні активи	110	-	-
Готова продукція	130	108,0	105,8
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	430,0	455,9
первісна вартість	161	430,0	455,9
резерв сумнівних боргів	162	(-)	(-)
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	170	1,0	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	-	1,4
Поточні фінансові інвестиції	220	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	15,0	17,5
у тому числі в касі	231	-	-
в іноземній валюті	240	-	-
Інші оборотні активи	250	-	-
Усього за розділом II	260	554,0	587,3
III. Витрати майбутніх періодів	270	-	-
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	-	-
Баланс	280	652,0	737,2

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	187,0	187,0
Додатковий капітал	320	-	-
Резервний капітал	340	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	(108,6)	(123,5)
Неоплачений капітал	360	(-)	(-)
Усього за розділом I	380	78,4	63,5
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430	-	-
III. Довгострокові зобов'язання	480	-	-
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	128,6	149,3
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	379,0	463,5
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550	1,0	2,4
зі страхування	570	-	-
з оплати праці*	580	3,0	-
Інші поточні зобов'язання	610	62,0	58,5
Усього за розділом IV	620	573,6	673,7
V. Доходи майбутніх періодів	630	-	-
Баланс	640	652,0	737,2

2. Звіт про фінансові результати
за _____ рік _____ 2020 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (010-020)	2000	2729,1	2839,0
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом чисті доходи (030 + 040 + 050)	2280	2729,1	2839,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2663,3)	(2830,0)
Інші операційні витрати	2180	(39,8)	(-)
у тому числі:	2270	-	-
	2285	(-)	(-)
Інші витрати	2290	(45,6)	(25,0)
Разом витрати (080 + 090 + 100)	2300	(2748,7)	(2855,0)
Фінансовий результат до оподаткування (070 - 120)	2350	-19,6	-16,0
Податок на прибуток	2000	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (130 -140)	2120	-19,6	-16,0

Керівник

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

_____ (підпис)

Тесельський П.І.

(ініціали, прізвище)

Варварів Л.М.

(ініціали, прізвище)

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
ТОВ «Техно-буд-центр» за 2019 рік

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2019	12	31
Підприємство	ТОВ «ТЕХНО-БУД-ЦЕНТР»	за ЄДРПОУ	33768346		
Територія	ТЕРНОПІЛЬСЬКА	за КОАТУУ	6110100000		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство	за КОПФГ	300		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	42.11		
Середня кількість працівників, осіб					
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком					
Адреса, телефон 46016, м.Тернопіль, вул. М.Шептицького 4.					

1. Баланс на 31 грудня 2019 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	126,8	98,0
первісна вартість	031	331,2	301,0
знос	032	(204,4)	(203,0)
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035	-	-
первісна вартість	036	-	-
накопичена амортизація	037	(-)	(-)
Довгострокові фінансові інвестиції	040	-	-
Інші необоротні активи	070	-	-
Усього за розділом I	080	126,8	98,0
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	-	-
Поточні біологічні активи	110	-	-
Готова продукція	130	122,3	108,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	511,2	430,0
первісна вартість	161	511,2	430,0
резерв сумнівних боргів	162	(-)	(-)
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	170	2,0	1,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	-	-
Поточні фінансові інвестиції	220	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	22,0	15,0
у тому числі в касі	231	-	-
в іноземній валюті	240	-	-
Інші оборотні активи	250	-	-
Усього за розділом II	260	657,5	554,0
III. Витрати майбутніх періодів	270	-	-
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	-	-
Баланс	280	784,3	652,0

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	187,0	187,0
Додатковий капітал	320	-	-
Резервний капітал	340	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	(81,0)	(108,6)
Неоплачений капітал	360	(-)	(-)
Усього за розділом I	380	186,0	78,4
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430	-	-
III. Довгострокові зобов'язання	480	-	-
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	174,3	128,6
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	390,5	379,0
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550	1,0	1,0
зі страхування	570	-	-
з оплати праці*	580	5,0	3,0
Інші поточні зобов'язання	610	27,5	62,0
Усього за розділом IV	620	598,3	573,6
V. Доходи майбутніх періодів	630	-	-
Баланс	640	784,3	652,0

2. Звіт про фінансові результати
за _____ рік _____ 2019 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (010-020)	2000	2839,0	3352,6
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом чисті доходи (030 + 040 + 050)	2280	2839,0	3352,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2830,0)	(3215,7)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
у тому числі:	2270	-	-
	2285	(-)	(-)
Інші витрати	2290	(25,0)	(112,0)
Разом витрати (080 + 090 + 100)	2300	(2855,0)	(3003,7)
Фінансовий результат до оподаткування (070 - 120)	2350	-16,0	24,9
Податок на прибуток	2000	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (130 -140)	2120	-16,0	24,9

Керівник

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

_____ (підпис)

Тесельський П.І.

_____ (ініціали, прізвище)

Варварів Л.М.

_____ (ініціали, прізвище)